

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSTIEDE

Ville-Mikko Haapala

KORRUPTIO JA TALOUSKASVU

Katsaus Neuvostoliitosta irtautuneisiin valtioihin

Taloustieteen
pro gradu -tutkielma

VAASA 2016

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	9
2. KORRUPTIO	11
2.1. Korruption määritelmä.....	11
2.2. Korruption historia.....	14
2.3. Korruption vaikutukset	17
2.4. Korruptio käytännössä	20
2.5. Taistelu korruptiota vastaan.....	22
3. TALOUSKASVUN JA KORRUPTION TOIMINTAPERIAATTEET	26
3.1. Talouskasvun perusta.....	26
3.1.1. Neoklassinen malli	26
3.1.2. AK-malli.....	28
3.1.3. Tuotevalikoima –malli.....	29
3.1.4. Schumpeterilainen malli	31
3.2. Korruptio teoriassa.....	33
3.3. Korruption vaikutus talouskasvuun	38
4. NEUVOSTOLIITOSTA IRTAUTUNEIDEN MAIDEN TALOUDET JA KORRUPTIO	43
5.1. Taloudet ja korruptio mittareilla mitattuna	44
5.2. Korruption ja talouden piirteet ja kehitys kohdemaissa.....	54
5.2.1. Viro.....	54
5.2.2. Latvia	55
5.2.3. Valko-Venäjä.....	57

5.2.4. Venäjä.....	58
5.2.5. Ukraina	60
5.2.6. Kazakstan.....	61
5.3. Korruption ja talouskasvun välinen yhteys kohdemaissa	63
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	65
LÄHDELUETTELO	66
LIITTEET	72

KUVIOLUETTELO	sivu
Kuvio 1: Pääoman alenevat rajatuotot	27
Kuvio 2: Ilman varkautta tapahtuva korruptio	34
Kuvio 3: Varkauden kanssa tapahtuva korruptio	35
Kuvio 4: BKT (mrd. USD vakioitu vuoteen 2005)	44
Kuvio 5: BKT per asukas (vakioitu vuoteen 2005)	45
Kuvio 6: BKT:n muutokset	46
Kuvio 7: Väestönkasvun muutokset	47
Kuvio 8: Työttömyyden muutokset	48
Kuvio 9: Suorat ulkomaalaiset investoinnit	49
Kuvio 10: Valtionhallinnon kulutus	50
Kuvio 11: Valtiovallan tehokkuus	51
Kuvio 12: Poliittinen vakaus	52
Kuvio 13: Korruptioindeksi	53

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1: Korruption vaikutus investointeihin	39
Taulukko 2: Korruption ja varakkuuden välinen korrelaatio	62

VAASAN YLIOPISTO**Kauppateieteellinen tiedekunta****Tekijä(t):**Ville-Mikko Haapala
Korruptio ja talouskasvu -
Katsaus Neuvostoliitosta
irtautuneisiin valtioihin**Tutkielman nimi:**

Petri Kuosmanen

Ohjaaja:

Kauppateieteiden maisteri

Tutkinto:

Taloustiede

Oppiaine:

Taloustieteen maisteriohjelma

Koulutusohjelma:

2012

Aloitusvuosi:

2016

Valmistumisvuosi:**Sivumäärä: 72**

TIIVISTELMÄ

Vaikka Eurooppa mielletään vähän korruptoituneeksi alueeksi, hyvinkin läheltä Suomea löytyy valtioita, joissa korruptio on todellinen ongelma. Korruption ja talouskasvun välistä yhteyttä on tutkittu melko paljon, mutta yhtä yksiselitteistä riippuvuutta näiden väliltä ei ole pystytty löytämään. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää vaikuttaako korruptio talouskasvuun ja mikäli vaikuttaa, niin millä tavoin. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, millä tavoin korruptio ja taloudet ovat kehittyneet tutkittavissa maissa.

Tutkimuksen teoreettinen kehys muodostuu korruption, sen määritelmien, vaikutustapojen ja toimintaperiaatteiden ympärille. Korruption lisäksi teoria painottuu talouskasvun toimintaperiaatteisiin. Tutkimuksen empiirisen osuuden kohteina on kuusi entisen Neuvostoliiton maata, Viro, Latvia, Valko-Venäjä, Venäjä, Ukraina ja Kazakstan. Näillä mailla on yhteinen historia ja ne ovat maantieteellisesti looginen kokonaisuus. Aineisto on kerätty Maailmanpankin aineistopankista sekä Transparency Internationalin korruptioaineistoista. Valtioita tutkittiin korruption ja talouden tunnuslukujen osalta niin graafeja tulkitsemalla kuin tilastollisia menetelmiä apuna käyttäen. Aikaväliksi valittiin vuodet 1998–2013.

Tutkittavien maiden taloudet ja korruptio ovat kehittyneet eri tahtiin. Talouskasvun osalta Kazakstanin kehitys on ollut suhteellisesti vahvinta ja Ukrainan heikointa. Korruption osalta kehitystä on tapahtunut eniten Virossa ja huonointa kehitys on ollut Valko-Venäjällä. Tutkittavalla aineistolla ei löytynyt suoraa riippuvuutta korruption ja talouskasvun väliltä. Korruption ja vaurauden väliltä sen sijaan löytyi tilastollisesti merkitsevä yhteys, joskin se ei ole aineiston suppeudesta johtuen yleistettävissä.

AVAINSANAT: korruptio, talouskasvu, talouden siirtymävaihe

1. JOHDANTO

Korruptio on vakava ongelma nykypäivän talouksille. Vaikka osa tutkijoista on sitä mieltä, että korruptio saattaa jopa edesauttaa talouskasvua tietyissä olosuhteissa, aiheuttaa se kuitenkin maailmanlaajuisesti suuria tappioita maiden talouksille ja hidastaa maiden kehitystä välillisesti. Miellämme helposti Euroopan melko korruptiovapaaksi osaksi sen vuoksi, että asumme Suomessa, joka on korruptiomittauksissa ollut aina maailman vähiten korruptoituneimpia maita. Todellisuudessa korruptiota on paljon Euroopassa ja myös lähellä meitä. Ei tarvitse kuin mennä Venäjälle, jossa korruptioon törmää jokapäiväisessä elämässä. Lähistämme korruptoituneimpia maita ovat entisen Neuvostoliiton maat. Näillä mailla, varsinkin Venäjällä, on suuri vaikutus Euroopan talouteen.

Korruptiota tutkineet ovat pitkään yrittäneet luoda käsitystä siitä, miten korruptio vaikuttaa maan talouteen. Mutta koska korruptio ilmenee niin monessa muodossa, on sitä vaikea mallintaa. Lisäksi suurin osa korruptiosta on hyvin piilotettua, minkä vuoksi ainoastaan skandaalien kautta saadaan varsinaista aineistoa korruptiosta ja sekin on hyvin vähäistä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaista, korruptiota kohdemaissa on ja miten se on kehittynyt tutkittavalla aikavälillä sekä luoda katsaus maiden talouksiin ja niiden kehitykseen. Lisäksi on tarkoituksena selvittää, onko korruptiolla ja talouskasvulla yhteyttä toisiinsa kohdemaissa. Tutkimuksen kohdemaina ovat entisistä Neuvostoliiton maista Viro, Latvia, Valko-Venäjä, Kazakstan, Venäjä ja Ukraina. Aineisto on kerätty vuosilta 1998–2013. Rajaavina tekijöinä ovat aineiston saatavuus ja maantieteellisesti looginen kokonaisuus sekä yhteinen historia osana entistä Neuvostoliittoa.

Tutkimus koostuu teoriaosuudesta ja empiiriaosuudesta. Tutkimuksen ensimmäinen kappale johdattelee lukijan aiheeseen ja luo käsityksen tutkimusongelmasta. Toisessa kappaleessa avataan korruption käsitettä, kuvataan hieman korruption historiaa sekä vaikutustapoja ja antikorruption menetelmiä. Kolmannessa kappaleessa lähennetään talouskasvun ja korruption teoreettisiin toimintaperiaatteisiin sekä luodaan katsaus

korruption ja talouskasvun väliseen riippuvuussuhteeseen. Neljännessä kappaleessa taustoitetaan tutkimuksen aineistoa ja tutkimusmenetelmiä. Viidennessä kappaleessa vertaillaan maita korruption ja talouden luvuilla sekä selvennetään maiden kehitystä tutkittavalla aikavälillä. Lisäksi otetaan kantaa siihen, vaikuttaako korruptio talouskasvuun valitulla aineistolla. Viimeisessä kappaleessa esitetään tutkimuksen johtopäätökset.

2. KORRUPTIO

Tässä luvussa käydään läpi korruption määritelmän, historian, vaikutukset, toimintatavat ja korruption ehkäisy. Kappale tiivistää edellä mainitut osa-alueet ja pyrkii antamaan lukijalle eri näkökulmia korruptiosta.

2.1. Korruption määritelmä

Lähes jokainen tietää, mitä korruptio tarkoittaa, mutta harva osaa antaa yksiselitteistä vastausta tähän. Korruptioon liittyy niin monta näkökulmaa, että akateemisessa maailmassa on ollut vaikeuksia määritellä ja käsitteellistää korruptiota. Tämä on hidastanut korruption tutkimista ja tehnyt tutkimuksista hajanaisia. Suurin osa korruptiosta tehdyistä tutkimuksista keskittyy joko poliittiseen tai byrokraattiseen korruptioon, kehittyneisiin maihin tai kehitysmaihiin, joko tapaustutkimuksiin tai maiden välisiin tilastojen tutkimiseen, muttei juuri ollenkaan molempiin edeltävistä pareista yhtä aikaa. Lisäksi yksiselitteisen määritelmän antamisen tekee lähes mahdottomaksi se seikka, että korruptio on ajaton, valtiosta ja kulttuurista riippumaton ilmiö. Korruption yksiselitteisen määritelmän antamiseksi on hallittava valtava määrä tietoa korruption eri tyypeistä. Tätä vaikeuttaa vielä se, että korruption luonne muuttuu jatkuvasti. (Ferrales 2005: 1.)

Korruption määritelmä on elänyt ajan mukana ja erilaisia koulukuntia on muodostunut. Aluksi koulukunniksi muodostuivat moralistit ja revisionistit. Myöhemmin näiden rinnalle muodostui virka- ja markkinakeskeinen ja julkinen korko –keskeinen näkökulma, joka käytännössä syrjäytti moralistisen ja revisionistisen näkökulman ja sai suuren suosion akateemisissa piireissä. (Ferrales 2005: 13.)

Moralistinen koulukunta painotti, että kaikki korruptio on tuomittavaa ja haitallista yhteiskunnalle, politiikalle ja kehitykselle yleisesti. Heidän määritelmänsä oli selvästi

eettinen näkökulma korruptiosta. Määritelmän mukaan korruptio oli moraalitonta toimintaa, joka esti yhteiskuntaa kehittymästä. Perheen ja suvun suosiminen eli nepotismi tuomittiin korruptiona, minkä vuoksi moralistisella koulukunnalla oli vahvat länsimaiset vaikutteet korruptioon, sillä kaikissa kulttuureissa nepotismia ei pidetty korruptiona. (Ferrales 2005: 14.)

Revisionistinen koulukunta ei tuominnut heti kaikkea korruptiota. Heidän mielestään korruptio oli modernisoinnin ja kehityksen sivutuote, eikä se luonnostaan ollut haitallista vaan siitä saattoi olla myös hyötyä. Modernisoinnin ja kehityksen myötä poliittinen järjestelmä ja lait eivät ehdi pysyä kehityksen mukana ja korruption avulla saattaa kyetä vaikuttamaan asioihin positiivisella tavalla. (Ferrales 2005: 15.) Nathaniel Leffin määritelmä edustaa revisionistista koulukuntaa. Häneen mukaan korruptio on ylimääräinen laillinen instituutio, jota käyttää henkilöt tai ryhmät vaikuttaakseen byrokraattisiin toimintoihin. Sen mukaan korruptio itsessään osoittaa vain, että nämä ryhmät osallistuvat päätöksentekoon laajemmin, kuin muuten osallistuisi. (Leff 1964.)

Jain (2001) määrittelee korruption sellaiseksi toiminnaksi, jossa viran tuomaa asemaa käytetään henkilökohtaisiin tarkoituksiin tavalla, joka rikkoo pelin sääntöjä. Tämä määritelmä on useimpien korruptiota nykyisin mallintavien taloudellisten mallien pohjana. Nämä mallit keskittyvät suurilta osin lahjontaan ja markkinakorruptioon. Jainin (2001) määritelmällä on Toke S. Aidtin (2003) mukaan kolme ehtoa, jotta korruptio voi kukoistaa. Nämä kolme ehtoa ovat harkinnanvarainen valta, taloudelliset korot ja heikot instituutiot. Harkinnanvarainen valta tarkoittaa, että viranhaltijalla on oltava mahdollisuus suunnitella tai hallinnoida säännöksiä hänen harkinnan mukaan. Taloudelliset korot -ehto sisältää sen, että viranhaltijan on pystyttävä harkinnanvaraisen vallan avulla kotiuttamaan jo olemassa olevia korkoja tai luomaan korkoja, joita pystyy kotiuttamaan tuloiksi. Heikot instituutiot nimensä mukaan on instituutioita, jotka tarjoavat kannustimet käyttää hyväksi harkinnanvaraista valtaa ja sen avulla kotiuttamaan korkoja tuloiksi. (Aidt 2003: F632-F633.)

Aidt (2003) esittelee neljä erilaista analyttistä lähestyä korruptiota. Ne ovat tehokas korruptio, hyväntahtoisen vallankäyttäjän korruptio, ei-hyväntahtoisen vallankäyttäjän korruptio ja itseään vahvistava korruptio. Näiden välillä on yhtäläisyyksiä ja ne tuovat esiin kaksi tärkeää näkökohtaa tutkittaessa korruptiota teoreettisella tasolla. Nämä näkökohdat ovat viranhaltijan hyväntahtoisuuden taso ja instituutioiden historialliset roolit. Tehokkaasta korruptiosta puhutaan silloin, kun käydään sellaista kauppaa kahden osapuolen välillä, joka muuten ei olisi mahdollista. Nimensä se saa siitä, että usein tällainen korruptio kasvattaa talouden tehokkuutta ja on siten hyödyksi yhteiskunnalle. Tällaista kauppaa käydään yksityisellä sektorilla usein johtuen valtioiden lainsäädännön puutteista tai vioista. Tehokas korruptio nopeuttaa byrokratian rattaita ja parantaa kilpailua valtion resursseista. Kilpailu puolestaan tekee palveluiden tuottamisesta tehokkaampaa, kuin se olisi ilman tehokasta korruptiota. Hyväntahtoinen korruptio perustuu instituutioiden heikkouksille ja valtion vallanjaon delegoinnille. Valtio joutuu delegeoimaan valtaansa eri virastoille esimerkiksi verottajalle, jotta valtion rattaat pyörivät. Valtion virastojen ylläpitäminen on kallista, koska virastot eivät ole aina optimaalisesti suunniteltu. Tämä luo mahdollisuuden korruptiolle. Esimerkkinä voi mainita vaikkapa raportoinnin verottajalle. Jos raportoi verottajalle tulonsa alakanttiin, maksaa silloin vähemmän veroa, kuin olisi velvoitettu maksamaan. Kolmas lähestymistapa eli ei-hyväntahtoinen korruptio johtuu jo aiemmin mainitusta harkinnanvaraisen vallan väärinkäytöstä, jolloin viranhaltijalla on valta vaikuttaa menettelytapohin luodakeen tulovirtoja koroista yksityiseltä sektorilta. Itseään vahvistava korruptio määritellään siten, että korruption määrä riippuu korruptoituneiden viranhaltijoiden oletetusta määrästä instituutiossa. Korruptoituneet viranhaltijat haluavat olla tekemisissä toisten korruptoituneiden viranhaltijoiden kanssa varmistaakseen tulovirtansa. Samanlaisilla instituutioirakenteilla ei välttämättä ole sama korruption taso ja tässä historialliset instituutioiden roolit selittävät korruption tasoa. (Aidt 2003: F633-F647.)

2.2. Korruption historia

Tässä kappaleessa käydään läpi korruption historiaa akateemisesta näkökulmasta. Kappale tiivistyy kahteen tärkeään asiaan, jotka kannattaa pitää mielessä. Ensimmäinen on se, että korruptiota voi olla missä kulttuurissa ja valtiossa tahansa. Se on ajaton ilmiö. Toinen asia liittyy korruption tutkimuksen historiaan. Tutkimus 1900-luvun jälkeisellä puoliskolla on keskittynyt maihin, joissa demokratia on kehittymässä ja kehitysmaihin. Ensimmäinen aalto tutkimuksissa 1950- ja 1960-luvulla sai alkunsa dekolonisaation ja modernisoinnin teorian myötä. Toinen aalto alkoi 1990-luvun puolivälissä kolmannen maailman maiden aiheuttamasta turhautumisesta. Tällöin alettiin olla huolissa korruption haitallisista vaikutuksista kansainväliselle kehitykselle. (Ferrales 2005: 3.)

Korruption ajaton aspekti on akateemisessa kirjallisuudessa ollut alusta asti haastava tekijä. Robert Klitgaard (1988) tiivistää hyvin korruption ajattoman luonteen. Hän väittää, että korruptiota on ollut niin kauan kuin ihmiselämä on ollut organisoitua, eli toisin sanoen niin kauan kuin valtioita on ollut olemassa. Robert Neild (2002) väittää jopa, että korruptio on ollut normi suuren osan ajasta ihmisen historiassa ja että antikorruptio on poikkeus normista. Esimerkkejä ajattomuudesta on teksti noin 2400 vuotta vanhasta intialaisesta teoksesta nimeltä Arthashastra, jossa hallitsijan neuvonantaja, Kautilya, puhuu korruption väistämättömyydestä ja tarpeesta hillitä sitä. Eurooppalaisia esimerkkejä ovat Rooman valtakunta ja muinainen Kreikkalainen demokratia. MacMullen (1988) väittää, että yksi iso tekijä Rooman valtakunnan tuhoutumisessa oli korruptio. Wilson (1989) kertoo, että muinaisessa kreikkalaisessa demokratiassa korruptio oli niin vakavaa, että areoipagin neuvoston yksi päätehtävistä oli korruptoituneesta toiminnasta raportointi. (Ferrales 2005: 4-5.)

Vaikka tutkijat ja päättäjät ovat olleet korruptiosta huolestuneita jo satoja, ellei jopa tuhansia vuosia, on vertailukelpoista tutkimusta korruptiosta tehty vasta 1950-luvulta lähtien. Tänä aikana ehti muodostua kaksi aaltoa, jolloin korruptiota tutkittiin enemmän.

1950- ja 1960-luvulla poliittiset tutkijat, ekonomistit ja yhteiskuntatieteilijät kirjoittivat korruptiosta. Toinen aalto alkoi 1990-luvulla ja jatkuu edelleen. Molemmat aallot ovat keskittyneet voimakkaasti demokratisointiin ja kehittyviin maihin. Ensimmäinen aalto keskittyi lähinnä korruption kuvailuun ja silloin ei vielä päästy yksimielisyyteen korruption taloudellisesta ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Tällöin muodostui moralistinen ja revisionistinen koulukunta, josta aiemmin mainitsin. Moralistisen ja revisionistisen koulukunnan käytännöllinen lähestyminen sai haastajan 1970-luvulla. Silloin alettiin ajattelemaan korruptiota rakenteellisen ilmiön sijasta yksilön valintana. Korruptiota tarkasteltiin tarkasti laskelmoituina päätöksinä, jotka maksimoivat yksilön tai ryhmän hyötyä yhteiskunnan kustannuksella. Tämä lähestymistapa sai nopeasti suosiota ekonomistien ja poliittisten tutkijoiden keskuudessa. Tästä päästiin siihen, että korruptiota tulisi tutkia pitäen instituutioiden rakenteet sellaisenaan kontekstina, eikä tutkia pelkästään instituutioiden rakennetta korruption aiheuttajana. 1980-luvulla moralistisen ja revisionistisen määritelmien vastakkainasettelun väistyttyä kirjallisuus keskittyi enenevässä määrin tapaustutkimuksiin. (Ferrales 2005: 6-7.)

1990-luvulla korruption tutkimus sai uuden sysäyksen, joka johtui useista eri syistä. Ensimmäisenä syynä voidaan pitää uskon hiipumista kolmannen maailman maiden korruptionvastaiseen taisteluun ja sen heikkoihin tuloksiin. Korruptio oli saanut epidemian kaltaiset piirteet eli virkamies toisensa jälkeen sai syytteet korruptoituneesta toiminnasta, eikä tälle näkynyt loppua. Erityisen paha tilanne oli Afrikassa, Latinalaisessa Amerikassa, Aasiassa ja tietenkin Neuvostoliitossa. Toisena syynä voidaan pitää demokratisointia ja taloudellisia uudistuksia, jotka olivat tarjonneet hyvän kasvualustan korruptiolle. Erityisesti valtionomisteisten teollisuuden yksityistäminen tarjosi paljon mahdollisuuksia politikoille ja yrittäjille harjoittaa korruptiota. (Boycko 1996; Shleifer ja Vishny 1994) Polttoainetta liekkeihin lisäsi vielä vahvat rikollisjärjestöjen jalansijat maissa, jotka jo ennestään kärsivät korruption liekeistä (Kisunko 1996; Shelley 1998). Osa tutkijoista oli sitä mieltä, että korruptio johtui puutteellisesta kiinteistöjen omistusoikeuksien määrittämisestä ja ahnaasta verojärjestelmän kehittymisestä (Varese 1997). Kolmas syy korruption tutkimuksen uudelle

sysäykselle oli kansainvälinen huoli korruption vaikutuksista kansainvälisille kehityspyrkimyksille. Vuonna 1996 Maailmanpankin johtaja Wolfensohn piti puheen "Cancer of Corruption", jossa toi esille ensimmäistä kertaa korruption kehitystä sekä köyhyyttä vastaan taistelua hidastavana tekijänä kansainvälisesti. Hänen puheensa toi korruption esille kansainvälisesti ja heti sen jälkeen Maailmanpankki ja IMF alkoivat ottaa ensiaskelia korruptionvastaisten strategioiden luomiselle. Tästä alkoi tutkimusten ryöppy, jotka yhdistivät korruption suoraan heikkoon kasvuun johtuen vähentyneistä investoinneista. Neljäntenä syynä voidaan pitää 1990-luvun näyttämää totuutta siitä, ettei yksikään maa tai demokratia ole immuuni korruptiolle ja skandaaleita paljastui muun muassa USA:ssa, Japanissa, Englannissa, Kanadassa ja Italiassa. (Ferrales 2005: 8-11.)

Korruptiotapaukset saivat aikaan kansainvälisten tilastollisten aineistojen kokoamisen korruptiosta. Suosituimpia aineistoja olivat BI, WCR ja Impulse –aineistot. BI-aineiston kehitti Business International ja se sisältää dataa korruptiosta yli 70 maasta vuosilta 1980–1983. WRC-aineiston keräsi World Competitiveness Report, joka oli World Economic Forumin tuottama julkaisu. Vuosittaiset tilastokyselyt ovat sisältäneet kysymyksiä korruptiosta vuodesta 1989. Impulse -aineiston tuotti saksalainen talousjulkaisu ja se julkistettiin vuonna 1994 sisältäen 103 maasta aineistoa. Näiden aineistojen lisäksi Transparency International on kerännyt aineistoa vuodesta 1995. Sen kehittämä Corruption Perception Index on yhdistelmä erilaisia kyselyjä ja indikaattoreita. Se on noussut kaikista merkittävämmäksi korruption mittaajaksi ja nykyään se kattaa yli sadasta maasta aineistoa. (Ferrales 2005: 11-12.)

Yhteenvetona korruption historiasta voisi mainita, että se on järjestelmästä, ajasta ja kulttuurista riippumaton ilmiö. Sillä mikä 1950-luvulla huolestutti tutkijoita, ei enää 1990-luvulla ollut niin suurta merkitystä korruption tutkimuksessa ja korruptio tulee kehittymään edelleen. (Ferrales 2005: 12-13.)

2.3. Korruption vaikutukset

Korruptiolla on vaikutuksia moneen eri osa-alueeseen yhteiskunnassa ja usein yksi korruptoitunut transaktio vaikuttaa useampaan samaan aikaan joko välittömästi tai välillisesti. Jaottelen korruption vaikutukset taloudellisiin, poliittisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin.

Ensimmäisenä käsitellään taloudellisia vaikutuksia. Empiiriset mittaukset ovat osoittaneet, että korruptio hidastaa talouskasvua, mikä on järkeenkäypää sillä korruption voi ajatella ylimääräisenä verona yksityiselle sektorille. Talouskasvun hidastuminen johtuu pitkälti investointien vähenemisestä. Sijoittajien ajatellessa korruptiota ylimääräisenä verona, johon sisältyy salailua ja epävarmuutta, vähentää se heidän haluaan sijoittaa korruptoituneisiin maihin. Paolo Mauro (1996) osoittaa empiirisesti, että yhden keskihajonnan parannus korruptioindeksissä nostaa investointien tasoa 5% BKT:sta ja parantaa BKT:n vuosikasvua puoli prosenttiyksikköä. Myös muut tutkijat ovat päässeet samankaltaisiin tuloksiin. Murphy, Shleifer ja Vishny (1991) väittävät, että kasvun hidastumiseen vaikuttaa myös työvoiman allokatio. Tämä tarkoittaa sitä, että korkeakoulutetut ja lahjakkaat henkilöt hakeutuvat todennäköisemmin korruptoituneisiin korkohakuisiin aktiviteetteihin, kuin tuottavaan työhön. Korruptio voi heikentää myös verotulojen keräämistä. Tosin tässä yhteydessä puhutaan korruptiosta vasta silloin, kun verottajaa on lahjottu. Niin kutsuttua verojen kiertoa ei kutsuta korruptioksi, mikäli se menee lain puitteissa. (Mauro 1996: 87.)

Jotta saadaan konkretiaa korruption taloudellisiin vaikutuksiin, esittelen seuraavaksi esimerkkejä, jotka havainnollistavat korruption hintaa talouksille. Transparency Internationalin keräämien tietojen perusteella Indonesiassa 50 prosenttia yrittäjistä menetti yritystoiminnan vuoden aikana johtuen kilpailijoiden korruptiosta. Vastaavat luvut Malesiassa ja Meksikossa ovat 50% ja 48%. Korruption johdosta kyseisissä maissa on korkea kynnys lähteä yrittäjäksi. Koska korruptiota on vaikea mitata, on sille vaikea myös asettaa täsmällistä rahallista arvoa. Vuonna 2005 ilmestynyt tutkimus yritti hinnoitella

korruptiota käyttäen apunaan Maailmanpankin, Maailman talousfoorumin ja WDI:n tutkimuksia. Tuloksena oli vaihteluväli 600 biljoonasta 1,5 triljoonaan dollariin. Tutkimuksen mediaani oli noin yksi triljoona dollaria maailmanlaajuisesti, johon on useasti viitattu korruption hinnasta puhuttaessa. Korjattuna vuoden 2012 dollarin arvolla on yksi triljoona noin 1,16 triljoonaa dollaria, joka vastaa noin kahta prosenttia vuoden 2012 maailman BKT:sta. Mielenkiintoisen tästä tekee se, että mikäli nämä luvut pitävät paikkansa, vastaa 22% maailman talouksista 44% korruptiosta mitattuna BKT:lla. (Runde, Hameed & Magpile 2014: 29-30.)

Korruptiota on myös muunlaista, kuin pelkästään kvantitatiivista korruptiota. Poliittista korruptiota on hankala määrällistää. Poliittinen korruptio tarkoittaa sitä, että poliittisten tavoitteiden painopiste on kansallisen kehityksen sijasta poliittisen vallan säilyttäminen jonkin ryhmän hyväksi. Tämän seurauksena valtion auktoriteetti heikkenee ja tavalliset ihmiset vieraantuvat yhteiskunnasta, mikä johtaa siihen, että valtion hyviäkään aikomuksia ei enää huomata. Valtion kansainvälinen vaikutusvalta heikkenee, mikä vaarantaa poliittisen ja taloudellisen riippumattomuuden. Poliittisesta kilpailusta tulee farssi, joka johtaa kansalaisten asenteiden muuttumiseen demokratiaa kohtaan. Pahimmillaan tämä johtaa siihen, että demokratia kaatuu ja tilalle tulee diktatuuri. (Levin & Satarov 2000)

Hyvin harvoin näin pitkälle mennään. Usein korruptoituneet maat ovat jumittuneet johonkin edellä kuvatun tapahtumasarjan vaiheeseen tai liikkuminen vaiheesta toiseen on hidasta. Vaikka poliittista korruptiota on hankala määrällistää, ei se tarkoita sitä, että siitä ei olisi merkkejä näkyvissä. Esimerkkejä poliittisen korruption näkyvistä vaikutuksista on muun muassa heikko julkinen infrastruktuuri sekä huonot julkiset palvelut. Tähän johtaa korruptoituneet poliitikot, jotka sallivat halpojen materiaalien käytön vaikkapa siltojen rakentamisessa. Usein julkisten hankintojen tarjouskilpailu voi olla korruptoitunutta varsinkin kehittyvissä maissa. Suurissa julkisissa hankinnoissa, joita on vaikea hinnoitella, on todennäköisempää esiintyä poliittista korruptiota. Otetaan kärjistetty esimerkki asekaupasta. On helpompaa kätkeä ydinohjuksen ostohintaan ylimääräisiä maksuja, kun markkinahintaa on vaikea määrittellä. (Mauro 1996: 87-88.)

Viimeisenä katsotaan, millaisia korruption sosiaaliset vaikutukset ovat. Voidaan ajatella, että korruptio harhauttaa julkiseen kehitykseen varattuja resursseja pois alkuperäisistä kohteista, mikä heikentää sosiaalista kehitystä. Se myös heikentää viranomaisten kykyä ratkaista sosiaalisia ongelmia. Usein resurssien harhauttaminen kohteesta toiseen tapahtuu siten, että heikoimmat kärsii ja vain pieni ryhmä hyötyy tästä. Näin tuloerot kasvavat ja köyhyys pitkittyy ja lisääntyy. Esimerkkinä tästä voisi mainita Venäjän oligarkit. Toinen esimerkki on Reinikan ja Svenssonin (2004) tutkimuksesta, jossa he havaitsivat, että Ugandassa koulujen apurahoista pääsi perille asti vain 13% alkuperäisestä summasta ja 87% varastettiin eri viranomaisten ja välikäsien toimesta. Maassa, jossa on ollut pitkään korruptiota, ihmisten asenteet muuttuvat korruptiota kohtaan. Sitä ei edelleenkään pidetä hyväksyttävänä, mutta koska sitä ei saa kitkettyä pois, on sen kanssa opittava elämään. Esimerkiksi Venäjällä korruption on ehditty jo tottua juuri sen pitkän historian vuoksi. Yhteiskunnassa, jossa on opittu elämään korruption kanssa, on hyvin vaikea päästä siitä eroon, koska sitä vastaan ei jakseta enää taistella niin voimakkaasti. Hyvin korruptoituneissa maissa elämää ja yhteiskuntaa eivät enää säätele lait, vaan korruptio. Äärimmäisessä tapauksessa tullaan tilanteeseen, jossa yksilöä ei enää suojaa lait. Tällaiseen tilanteeseen tarvitaan kuitenkin merkittävä korruptiotaso. Se vaatii jo sen, että korruptiota on lainsäätäjissä, mikä tuo korruptoituneille virkamiehille ja yrittäjille poliittista valtaa. Tällöin heidän on helppoa pestä rahaa ja vahvistaa järjestäytyntä rikollisuutta heidän hyväkseen. (Levin & Satarov 2000.)

Korruption vaikutuksista merkittävimpiä ovat siis taloudelliset, poliittiset ja sosiaaliset vaikutukset. Lähes kaikki ylläluetellut vaikutukset ovat negatiivisia, joskin siitä voidaan väitellä, etteikö korruptiolla olisi positiivisiakin vaikutuksia joidenkin mielestä. Positiiviset vaikutukset jäävät usein negatiivisten varjoon näiden ollessa suurempia, jonka vuoksi niistä ei kovin paljon puhuta.

2.4. Korruptio käytännössä

Aikaisemmissa kappaleissa on käyty korruptiota läpi yleisellä tasolla ja puhuttu määritelmästä, sivuttu historiaa ja kerrottu vaikutuksista. Tässä kappaleessa käyn läpi, millaista korruptio on käytännön elämässä ja millaisia ovat korruptoituneet transaktiot.

Korruptio vaatii tiiviin verkoston toimiakseen. Salailu ja epämuodollisuudet kuuluvat asiaan. Suhteita käytetään hyväksi päämäärään pääsemiseen. Mitä laajempi verkosto, sitä enemmän on mahdollisuuksia. Esimerkiksi Intiassa verkostoitumista ajatellaan jopa silloin, kun etsitään tyttärelle sopivaa aviopuolisoa. Verkostoon halutaan ihmisiä, joilla on valtaa eri instituutioissa. Normaalisissa sosiaalisissa verkostoitumisissa ei sinänsä ole mitään väärää, mutta silloin kun verkostoitumisen selkeänä tarkoituksena on saavuttaa hyväksikäytettävää valtaa, voidaan puhua jo korruptiosta. Korruptio on voimakkainta sellaisissa tilanteissa, joissa verkostoon kuuluvat jokainen infrastruktuuriin kuuluva. Silloin verkoston jäsenet ovat riippuvaisia korruptoituneista järjestelyistä, jolloin he voivat luottaa toisiinsa ja siihen, että kukaan ei vuoda tietoa tai paljasta toisiaan. (Börzel & Pamuk 2011: 6.)

Korruptioon kuuluu erottamattomasti salailu. Salailun tavoitteena on luonnollisesti estää kiinnijääminen. Hyvä salailu saavutetaan verkostoitumisella, mutta on myös muita keinoja. Yksinkertaistettuna: yritetään saavuttaa asema, jossa toimitaan kahdessa roolissa. Sama henkilö voi toimia yrittäjänä ja valtion virassa samaa aikaa. Näin päästään hyväksikäyttämään viran tuomia mahdollisuuksia yrittäjän hyväksi ilman, että kukaan tulee väliin. Tämänkaltaisia järjestelyitä on havaittu oligarkkien keskuudessa. (Börzel & Pamuk 2011: 13.) Harhaanjohtamisella saadaan ulkoiset sidosryhmät kuvittelemaan, että korruptio on kurissa. Paljastetaan jokin pienehkö korruptoitunut transaktio, jolloin huomio saadaan kiinnitettyä varsinaisesta transaktiosta muualle. On myös tapauksia, joissa valtio on mukana harhaanjohtamisessa korruption korkean tason johdosta.

Maan tavat ja kulttuuri antavat myös mahdollisuuksia erilaisille ”hyväksytyille” korruptoituneille transaktioille. Maan sisällä se on ”maantapa”, muualla maailmalla korruptiota. Epämuodollisia maksuja voidaan naamioida laillisiksi transaktioiksi ja saada tätä kautta päättäjät tekemään suotuisia ratkaisuja. Thaimaassa esimerkiksi pidetään normaalina poliitikkojen ja kaupanalan ihmisten keskuudessa, että urakoitsijat ja toimittajat maksavat kymmenen prosentin komission virkamiehille. Enemmän, kuin kymmenen prosenttia luokitellaan korruptioksi (Phongpaicht & Piriyarangsan 1994: 134-35, 155). Suomessa puolestaan nousi vuonna 2008 kohu vaalirahoituksesta vuoden 2007 eduskuntavaaliehdokkaiden kampanjarahoituksista. Monet suuret yritykset ja yhdistykset olivat rahoittaneet ehdokkaiden vaalikampanjoita kyseenalaisin motiivein ja vaalirahailmoituksissa oli vakavia puutteita. Vaalirahoituslain mukaan lahjoittajan nimi on ilmoitettava, jos lahjoituksen arvo on yli 1700 euroa. Vaalirahoituslaki oli puutteellinen, koska sen rikkomisesta ei ollut säädetty rangaistusta. Tämä johti siihen, että vaalitukia palautettiin ja vaalirahoituslakia uudistettiin. (Yle Uutiset 2008 a, 2008 b; Lahtonen 2014.)

Korruptoituneessa transaktiossa ei aina ole kyse rahasta vaan transaktiovälineenä voidaan käyttää myös niin kutsuttuja aineettomia lahjuksia. Sellaisia ovat muun muassa poliittinen valta, lomamatkat, palvelukset ym. Kaikki palvelukset eivät toki ole lahjontaa, mutta jos niillä pyritään vaikuttamaan päättäjän päätöksentekoon, on kyseessä lahjonta. Virkamiehen motivaattorina päättää asioita toisen osapuolen hyväksi ei aina toimi ahneus, vaan se voi olla myös uhka. Silloin sitä kutsutaan kiristykseksi. Uhattuna voi olla esimerkiksi maine, terveys tai perhe. Aineettomia lahjuksia on erittäin vaikea mitata ja sen vuoksi niistä on vaikea saada tietoa.

Paljon ruohonjuuritason korruptiota ilmenee yleensä maissa, joissa poliittisesti epävakaa tilanne tai talous on heikosti hoidettu. Sellaisissa maissa ihmisten asenteet ovat muuttuneet pitkänajan tavoitteista hyvin lyhytnäköisiin tavoitteisiin ja puhtaaseen selviytymiseen. Se luo otolliset olosuhteet korruptiolle. Seuraavaksi esittelen muutamia esimerkkejä korruptoituneista käytännöistä. Venäjällä korruptioon törmää useimmiten jouduttuaan

poliisin kanssa tekemisiin. Esimerkiksi Moskovassa rattijuopumuksesta tai ylinopeudesta saattaa päästä pätkähästä tarjoamalla poliisille 100 – 300 Yhdysvaltain dollarin edestä ruplia. Tämä on hyvin yleistä sillä kyselyjen perusteella 98% kuskeista Venäjällä on tarjonnut poliisille lahjusta. Korruptio yltää myös armeijaan. Arvioiden mukaan noin puolet Venäjän armeijasta vapautuksen saaneista, sai vapautuksen lahjuksen ansiosta. (Levin & Satarov 1999.)

2.5. Taistelu korruptiota vastaan

Tässä kappaleessa tarkastellaan keinoja taistella korruptiota vastaan ja sen ongelmakohtia. Korruptiota vastaan on yritetty taistella siitä lähtien, kun ensimmäiset tutkimukset korruptiosta julkaistiin. Yli 15 vuoden ajan on yritetty kitkeä korruptiota pääasiassa kehittyvissä valtioissa, mutta tulokset ovat jääneet vähäisiksi ja joissain maissa jopa pahentanut tilannetta. (Persson, Rothstein & Teorell 2012: 1)

Korruptionvastaisessa taistelussa on lähdetty liikkeelle siitä olettamasta, että korruptio on vallan väärinkäyttöä yksilön hyödyksi. Tämä oletama on muokannut kaikista korruption vastaisista ohjelmista samanlaisia. Anna Perssonin, Bo Rothsteinin sekä Jan Teorellin vuonna 2012 tekemä tutkimus viittaavat siihen, että ongelma pohjautuu systemaattisen korruptio väärinmäärittelyyn korruptioiteorioissa. Systemaattinen korruptio on tavallisesti määritelty päämies-agentti –ongelmana, mikä ei tiedemiesten mukaan tutkimusten valossa pidä paikkansa. Päämies-agentti –teoria keskittyy korruption analysoinnissa vuorovaikutukseen ja keskinäisiin riippuvuuksiin julkisten organisaatioiden sisällä sekä ulkona. Teoria perustuu kahteen oletamaan. Ensimmäisenä, päämiehen, tavallisesti julkista valtaa edustavan, ja agentin, tavallisesti henkilökohtaista hyötyä korruption avulla tavoittelevan, välillä on olemassa tavoiteristiriita. Toisena ehtona on se, että agenteilla on enemmän tietoa käytettävissä, kuin päämiehillä. Päämiesten oletetaan olevan valtion virkamiehiä, jotka delegoivat valtion tehtäviä agenteille. Agentilla saattaa olla enemmän

tehtävästä tietoa, jota he eivät halua paljastaa päämiehelle tai hänellä muita tavoitteita, kuin suorittaa haluttu tehtävä. Korruptiota ilmenee, kun agentti pettää päämiehen omaa hyötyä tavoitellakseen. Pettämisen mahdollistaa informaatioasymmetria päämiehen ja agentin välillä. Näkökulmasta riippuen päämiehen ja agentin rooli voi vaihdella. Esimerkiksi klassisessa virkavallan korruptiossa, päättäjät ovat päämies ja hallintakoneisto agentti. Toisaalta tilanteessa, jossa esimerkiksi päättäjiin vaikuttavat maan eliitti, on päämies kansalainen ja päättäjät agentti. Tällöin puhutaan poliittisesta korruptiosta. Ongelma tässä teoriassa on se, että agentin oletetaan olevan aina korruptoitunut osapuoli ja päämiehen korruptiota kontrolloiva osapuoli. Tilanteessa, jossa päämies on myös korruptoitunut, on päämies-agentti –kehikko työkaluna hyödytön. (Persson ym. 2012: 3-4.)

Tutkimuksissa on käynyt ilmi, että systemaattinen korruptio muistuttaa enemmän yhteistoimintaongelmaa, kuin päämies-agentti –ongelmaa. Korruptio yhteistoiminta-ongelmana haastaa näkökulman, jossa strategiset tilanteet itsessään aina antavat vastauksen kysymykseen, mikä strategia on järkevintä valita. Tullaan tilanteeseen, jossa esimerkiksi vangin dilemma pätee. Tällöin on aina olemassa dominoiva strategia eli miten tulisi toimia, riippuu yhteisistä odotuksista siitä, miten muut yksilöt tulevat toimimaan. Näin ollen pitäisi odottaa korruption palkkioiden sekä korruptionvastaisten uudistusten kannattajien olemassaolon riippuvan siitä, kuinka monen muun yksilön samassa yhteiskunnassa oletetaan olevan korruptoitunut. Siinä määrin, kun korruptio on odotettu käytösmalli, ainakin lyhyen aikavälin hyödyt todennäköisesti ylittävät siitä syntyvät kulut. Edelleen kun korruptio on odotettu toimintatapa tietyssä yhteiskunnassa, oletamme, että avain korruption tukahduttamiseksi on päämies-agentti –kehikon pohjalta ovat kattavat valvontalaitteet ja rangaistukset. Nämä keinot eivät ole kuitenkaan tehokkaita silloin, kun niitä ei ole kukaan täytäntöön panemassa ja valvomassa. Perssonin ja hänen kollegoidensa tutkimus osoitti, että tarkasteltaessa ihmisten motivaatorakennetta päätöksenteossa korruptoituneen ja ei-korruptoituneen käytöksen välillä, systemaattisesti korruptoituneissa maissa ei voida olettaa olevan periaatteellisia päämiehiä, jotka saattaisivat korruptoituneet agentit vastuuseen niin kuin päämies-agentti –kehikko ehdottaa. Perssonin ja hänen kollegoiden tutkimuksen

mukaan tämä pitää paikkansa jopa silloinkin, kun oletamme täydellisen informaation olevan saatavilla ja kaikki tuomitsevat korruption sekä sisäistävät sen, että vähempi korruptio olisi hyödyllisempää yhteisölle. Tiivistetysti: tilanteissa, joissa korruptio on enemmänkin sääntö kuin poikkeus, korruptionvastaisista uudistuksista tulee yhteistoiminta –ongelma, jolloin periaatteelliset päämiehet ovat myös korruptoituneita ja toimivat omaa etua tavoitellen. Yhteistoimintaongelmana systemaattisesta korruptiosta paljastuu hämmästyttävän erilaisia piirteitä, kuin mitä päämies-agentti –ongelman pohjalta ennustetaan. Tämän vuoksi systemaattinen korruptio vaatii radikaalisti erilaisia ratkaisuja, kuin on käytetty. Näin ollen uudistukset, jotka perustuvat päämies-agentti –kehikkoon, poikkeuksetta jäävät tuloksettomiksi. (Persson ym. 2012: 1-3.)

EU on yrittänyt taistella korruptiota vastaan entisen Neuvostoliiton maiden alueella jo jonkin aikaa. Europeanization –hankkeeksi kutsuttu ohjelma tähtää hyvän hallintotavan edistämiseen ja etenkin korruptionvastaiseen taisteluun. Börzel & Pamuk tutkimuksessaan ”Pathologie of Europeanization – Fighting Corruption in Southern Caucasus” tutkivat miten EU:n ponnistelut ovat vaikuttaneet Kaukasian maihin. He ottivat vertailtaviksi maiksi Armenian, Azerbaidzanin ja Georgian. Kaikki kolme maata reagoivat EU:n vaatimuksiin hyvästä hallintotavasta. Georgia oli aktiivisin maa taistelussa korruptiota vastaan. Armenia oli vastahakoisempi, mutta alkoi säätää anti-korruptiolakeja, kun ulkopuolinen paine kasvoi. Azerbaidzan oli kaikista vastahakoisin, mutta myös se reagoi samanlaisilla toimenpiteillä, kuin kaksi naapuriaan. Tutkimus osoitti myös sen, että korruptiota vastaan taistellaan, mikäli se syrjäyttää poliittisia vastustajia, pienentää kansainvälistä kriittisyyttä ja houkuttelee sitä myötä kansainvälistä apua ja investointeja maahan. Georgia paransi asemaansa itsenäisenä valtiona suurentamalla valtion instituuttien kapasiteettia, mikä johti taloudelliseen kasvuun ja yleisen järjestyksen parantumiseen. Azerbaidzanissa korruption vastaista taistelua käytettiin lähinnä poliittisena aseena poliittisten vastustajien syrjäyttämiseen. Armeniassa korruptionvastaisia toimenpiteitä tehtiin lähinnä symbolisina tekoina, jotta kansainvälinen kriittisyys maata kohtaan pienenesi. Korruptiotaso laski

Georgiassa eniten, Azerbaibzanissa hieman ja Armeniassa puolestaan korruptiotaso kasvoi.
(Börzel & Pamuk 2011: 1-2, 20-21.)

3. TALOUSKASVUN JA KORRUPTION TOIMINTAPERIAATTEET

Tässä luvussa tutustutaan talouskasvun periaatteisiin makrotasolla ja avataan korruption vaikutusta talouskasvuun teoriatasolla.

3.1. Talouskasvun perusta

Talouskasvu määrittää nyky-yhteiskunnassa pääosin ihmisten hyvinvoinnin perustan. Talouskasvua mitataan yleensä bruttokansantuotteen vuosittaisella kasvulla. BKT:n kasvuun vaikuttaa monet tekijät ja sen vuoksi meillä on kasvuteoria, joka pyrkii selittämään talouskasvua ja sen piirteitä. Kasvuteoria on hyvin monimuotoinen teoriakokonaisuus. Aghion ja Howitt ovat luokitelleet kasvuteorian mallit neoklassiseen, AK, tuotevalikoima ja Schumpeterilaiseen malleihin. Seuraavaksi esittelen mallit ja niiden peruseriaatteet.

3.1.1. Neoklassinen malli

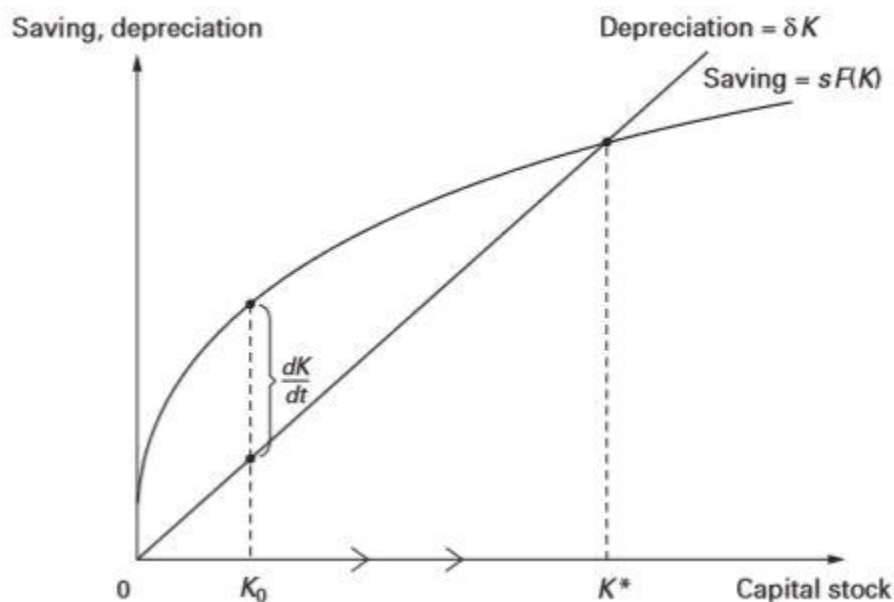
Kasvuteoria sai alkunsa neoklassisesta mallista, jonka kehittivät Solow (1956) ja Swan (1956). Se perustuu pääoman kumuloitumiseen säästöjen kautta. Lyhyellä aikavälillä talouskasvua saavutetaan siis kehottamalla ihmisiä säästämään enemmän. Mallin mukaan talouskasvu ei kuitenkaan jatku loputtomiin, vaikka säästettäisiin aina vain enemmän, koska pääomalla on mallissa alenevat rajatuotot. Pitkällä aikavälillä talouskasvun vauhdin määrittää neoklassisen mallin mukaan maan teknologinen kasvuvauhti, jonka oletetaan olevan eksogeeninen tekijä ja riippumaton taloudesta. Mallissa kasvuprosessi on kuvattu kahdella yhtälöllä. Ensimmäisessä (1) yhtälössä kuvataan tuotantofunktio, jossa tuotantoa Y selitetään pääomalla K ja työvoimalla L . Yhtälö saa muodon

$$(1) \quad Y = AK^\alpha L^{1-\alpha}.$$

Yhtälössä A on teknologiaa kuvaava parametri ja $\alpha < 1$, jolloin pääomalla on alenevat rajatuotot. Toisessa (2) yhtälössä mallinnetaan pääoman kumuloitumista, jolloin

$$(2) \quad \dot{K} = sY - \delta K.$$

Pääoman kumuloitumista selitetään säästöjen kertymällä sY ja pääoman poistojen kertymällä δK . Oheinen kaavio 1 havainnollistaa pääoman alenevia rajatuottoja.

Kuvio 1 – Pääoman alenevat rajatuotot (Aghion & Howitt 2009: 23).

Kuviosta 1 voi nähdä, että pääoman kumuloiduttua vakaan tilan K^* ylitse, kasvavat pääoman kulut suuremmiksi, kuin pääoman kumuloituminen. Tämä johtaa siihen, että pääoman kasvaminen loppuu, jonka myötä tuotannon kasvaminen pysähtyy. Tuotantofunktiossa on myös työvoima L selittävänä tekijänä. Samaan lopputulokseen tullaan myös työvoiman kohdalla eli työvoiman lisääntyminen johtaa lyhyellä aikavälillä tuotannon kasvuun, mutta pitkällä aikavälillä se saavuttaa tasapainotilanteen, jossa sen lisääminen ei enää kasvata tuotantoa. Koska teknologisen kehityksen oletetaan olevan

eksogeenista, ei neoklassisen mallin mukaan talouspolitiikalla ole vaikutusta talouskasvuun pitkällä aikavälillä. Kasvuteorian malleista puhuttaessa otetaan usein kantaa siihen, tukeeko malli maiden välistä kasvuvauhdin konvergoitumista. Eli toisin sanoen ottavatko kehitysmaat kiinni kehittyneitä maita talouskasvun vauhdissa. Neoklassinen malli tukee tätä väitettä, jos oletetaan, että kaikilla mailla on sama teknologia käytettävissään. (Aghion & Howitt 2009: 21-39.)

3.1.2. AK-malli

Ensimmäinen endogeeninen kasvumalli on AK-malli. Endogeenisuudella tarkoitetaan sitä, että malli itsessään selittää talouskasvua, myös pitkällä aikavälillä. AK-malli ei erottele pääoman kertymistä ja teknologista kehitystä. Se nivoo fyysisen ja inhimillisen pääoman yhteen. Inhimillistä pääomaa kertyy, kun teknologista kehitystä syntyy. Kun näiden pääomien yhdistelmä kumuloituu, ei ole syytä ajatella, että alenevat tuotot vetävät sen rajatuottavuuden nolaksi, koska osa kertymästä on teknologista kehitystä, jolla alun perin taisteltiin alenevia tuottoja vastaan. (Aghion & Howitt 2009: 13.)

Koska teknologia on AK-mallissa endogeenista, joudumme kohtaamaan kasvavien skaalatuottojen ilmiön. Tarkemmin sanottuna, ihmisille on annettava kannustin teknologian kehittämiseksi. Kasvuteoriaan mukaan ehto talouskasvun säilyttämiseksi ideaalitalanteessa, on säästää BTK:sta osa, jolla rahoitetaan teknologista kehitystä. Mutta koska tuotantofunktio esittää K :lle ja L :lle vakiotuottoja, Eulerin teoreeman mukaan tarvitaan koko talouden tuotanto, jotta voidaan maksaa pääomalle ja työvoimalle niiden rajatuotot lopputuotetta valmistettaessa. Tällöin ei jää mitään, jolla rahoittaa teknologista kehitystä. Arrow (1962) ehdotti tälle ongelmalle ratkaisuksi ajatusta, jonka mukaan teknologinen kehitys olisi ikäänkin sivutuote valmistettaessa uutta pääomaa. Hän kutsui tätä ”learning by doing”-ilmiöksi, joka loi perustan AK-malleille. Learning by doing kasvattaa pääoman rajatuottavuutta teknologian kehittymisen myötä. Siitä saadaan seuraava perusmalli

$$(3) \quad Y = AK.$$

Mallissa pääoman marginaalituotos on vakion A suuruinen. Jos pääoma kumuloituu saman kaavan mukaan, kuin neoklassisessa mallissa, niin talouden kasvuvauhti lyhyellä ja pitkällä aikavälillä on

$$(4) \quad g = \frac{\dot{K}}{K} = sA - \delta$$

Kasvuvauhti kasvaa säästämisasteen s mukaan. AK-malli ennustaa, että talouskasvu riippuu säästämisasteesta ja resurssien allokoinnin tehokkuudesta.

AK-mallista on kehitetty eri versioita Frankelin (1962), Romerin (1986) sekä mm. Venturan (2002) toimesta. He yrittivät parannella AK-mallia, ottamalla kantaa sen ongelmiin. AK-mallilla on kaksi perusongelmaa. Ensimmäisenä se ei selitä maiden välistä konvergenssia hyvin. Toisena se ei erota pääoman kumuloitumista teknologisesta kehityksestä, jolloin innovaatioiden merkitys jää pois. AK-malli antaa talouden kasvuprosessille näkökulman, joka sopii kaikissa kehitysvaiheissa oleviin talouksiin. Se perustuu samaan olettamukseen, kuin neoklassinen malli, että maan kasvuprosessi on muusta maailmasta riippumaton, lukuun ottamatta kansainvälisen kaupan vaikutuksia. Muodollisesti AK-malli on neoklassinen malli ilman alenevia rajatuottoja. (Aghion & Howitt 2009: 47-66.)

3.1.3. Tuotevalikoima –malli

Kasvuteoriassa halutaan kokoajan luoda parempia empiirisiä havaintoja tukevia malleja. AK-mallin puutteet loivat uuden kasvuteorian mallin, tuotevalikoima-mallin. Romerin (1990) kehittämä tuotevalikoima-malli perustuu innovointiin. Innovointi kasvattaa tuottavuutta luomalla uusia, mutta ei välttämättä parempia tuotevariaatioita. Voidaan ajatella, että tuote kehitetään kerran ja siihen kuluu resursseja, ei kyseistä tuotetta tarvitse

enää kehittää koskaan uudelleen. Tuote lisää valikoimaa ja kasvattaa teknologista tietotaitoa, jota voidaan käyttää uusien innovaatioiden pohjana. Mallissa tuottavuuden kasvun osana on myös työvoiman kasvava erikoistuminen, joka lisää tuotteiden innovaatiotehokkuutta. Tämä lähestymistapa tekee markkinoista monopolistiset eli AK-mallista poiketen nyt epätäydellinen kilpailu vallitsee, jolloin on sijaa myös tuotoille. Tuotot toimivat puolestaan palkintona uusien tuotteiden kehityksestä. Prosessi on siinä mielessä tärkeä, että nyt talous toimii Eulerin teoreemasta poiketen ja innovoinnista palkitaan. Yksinkertaisimmassa versiossa tuotantofunktio on muotoa:

$$(5) \quad Y_t = \sum_0^{N_t} K_{it}^\alpha di.$$

Funktiossa N_t edustaa eri tuotevariaatioita, jokainen tuotettu K_{it} pääomalla. Pääoman aggregaatti K_t jakautuu tasaisesti eri tuotteille N_t , jolloin yhtälö saadaan muotoon:

$$(6) \quad Y_t = N_t^{1-\alpha} K_t^\alpha.$$

Funktion mukaan tuotevariaatioiden määrä N_t on talouden kokonaistuottavuuden parametri ja samalla talouden pitkän aikavälin kasvuvauhti per pääoman tuotos. Mitä enemmän on tuotevariaatioita, sitä useampaan tarkoitukseen pääoma jakautuu. Uudet tuotevariaatiot eli innovaatiot johtuvat tutkimus- ja kehitystoimintaan investoimisesta ja innovaation onnistuessa tuottaa se jälleen tuottoa epätäydellisen kilpailun vallitessa. Mallissa oletetaan olevan vain yhdenlaista innovaatiota, joka johtaa aina samanlaisten tuotteiden syntymiseen. Tuotevalikoima-mallissa yritysten markkinoilta poistumisella ja vaihtuvuudella ei ole suurta merkitystä, joskin markkinoilta poistuminen vaikuttaa koko talouden bruttokansantuotteeseen vähentämällä tuotevariaatioiden määrää N_t . Myöskään luovalla tuholla ei ole sijaa tuotevalikoima-mallissa. (Aghion & Howitt 2009: 69-81.)

3.1.4. Schumpeterilainen malli

Schumpeterilainen malli on myös innovaatioperusteinen malli ja se on lähimpänä totuutta kaikista edellä käsitellyistä malleista, koska se ennustaa parhaiten empiiristä dataa vastaavaa kasvua. Schumpeterilainen malli perustuu ”luovaan tuhoon”, joka tarkoittaa sitä, että uuden paremman innovaation myötä vanhasta innovaatiosta tulee käyttökelvoton. Tuotevalikoima-malli korosti innovaatioiden määrää, kun taas schumpeterilainen malli innovaatioiden laatua. Schumpeterilainen malli alkaa tuotantoyhtälöstä:

$$(7) \quad Y_{it} = A_{it}^{1-\alpha} K_{it}^{\alpha}, \quad 0 < \alpha < 1.$$

Yhtälössä A_{it} on viimeisimmän teknologian tuottavuusparametri toimialalla i ajankohdassa t . K_{it} edustaa ainutlaatuisen välituotteen virtaa tällä sektorilla, jossa jokainen yksikkö tuotetaan 1:1 suhteessa lopputuotteeseen nähden tai mallin edistyneimmässä versiossa, pääomaan nähden. Kokonaistuotanto on toimialakohtaisten tuotantojen summa Y_{it} . Jokaisen välituotteen tuottaa ja myy yksinoikeudella viimeisin innovaattori. Menestyvä innovaattori sektorilla i parantaa teknologiaparametria A_{it} ja kykenee siten korvaamaan edellisen tuotteen kyseisellä sektorilla, kunnes sen korvaa seuraavan innovaattorin parempi tuote. (Aghion & Howitt 2009: 87-100.)

Schumpeterilaisen mallin ensimmäinen seuraamus on, että nopeampi kasvu viittaa suurempaan vaihtuvuuteen, koska ”luova tuho” tuo uusia innovaattoreita markkinoille sekä aiheuttaa vanhojen innovaattoreiden markkinoilta poistumisen. Mallin mukaan innovaation panoksina käytetään yksityisiä varoja, jotka uusi innovaattoritulokas on käyttänyt innovointiin, ja edellisten innovaatioiden määrää. Schumpeterilainen teoria on joustava siinä suhteessa, kun halutaan mallintaa edellisten innovaatioiden tuomaa hyötyä. Se kattaa tapaukset, joissa innovaatio hyppää sillä hetkellä parhaan teknologian edelle johtaen uuteen teknologiaparametriin A_{it} . Schumpeterilainen teoria käsittää myös tapaukset, joissa innovaatio ottaa kiinni sen hetkisen maailman teknologiarintaman $\bar{A}_t$. Teknologiarintamaksi kutsutaan sitä teknologian tasoa, joka on käytettävissä kaikille

jokaisella sektoreilla. Ensimmäisessä tapauksessa tehty innovaatio nousee johtavaksi teknologiaksi sillä alalla. Jälkimmäisessä tapauksessa innovaatio vain matkii teknologiaa, joka on kehitetty muualla. Seuraavaksi esimerkkinä otettakoon maa, jossa jonkin sektorin johtavat innovaatiot syntyvät tiheydellä μ_n ja innovaatioita sovelletaan tiheydellä μ_m . Tässä tapauksessa talouden kokonaistuottavuuden parametri A_t on

$$(8) \quad A_{t+1} - A_t = \mu_n(\gamma - 1)A_t + \mu_m(\bar{A}_t - A_t).$$

Kasvuvauhti on silloin

$$(9) \quad g_t = \frac{A_{t+1} - A_t}{A_t} = \mu_n(\gamma - 1) + \mu_m(a_t^{-1} - 1),$$

jossa $a_t = A_t/\bar{A}_t$ on käänteinen etäisyys ”rintamalle”. Yhtälöiden mukaan maat, jotka ovat kauempana kansainvälisestä teknologiarintamasta, kasvavat nopeammin, kuin maat jotka ovat lähempänä rintamaa. Tämä johtuu siitä, että maa hyötyy suhteessa enemmän innovaatioiden implementoinnista, mitä kauempana se on teknologiarintamasta. Maan lähestyessä ja saavuttaessaan teknologiarintaman, on sen kasvun säilyttämiseksi keskityttävä innovoimaan enemmän innovaatioiden soveltamisen sijasta eli paino siirtyy parametrilta μ_m parametrille μ_n . (Aghion & Howitt 2009: 87-100.)

Schumpeterilainen teoria antaa hyvän kehikon kasvupoliittisten päätösten tekemiseen, koska se ottaa kontekstit huomioon. Sen avulla voidaan analysoida, kuinka maan kasvu vaihtelee sen teknologiarintaman a_t läheisyydessä sekä missä määrin maa konvergoituu kyseiseen rintamaan. Se auttaa tekemään sellaisia päätöksiä, jotka pitävät konvergenssia yllä. Schumpeterilainen teoria ei ota mitään muuttujia ”annettuna”. Kriittiset innovaatiotiheydet μ_m ja μ_n derivoidaan endogeenisesti tuottoa maksimoivassa ongelmassa, jonka innovaattoritulokasta kohtaa. Tämä maksimointiongelma ja sen ratkaisu riippuvat tyypillisesti talouden institutionaalisista piirteistä esimerkiksi tekijänoikeuksien suojista ja rahoitusjärjestelmästä sekä valtion politiikasta. Tasapainotilan intensiteetti ja

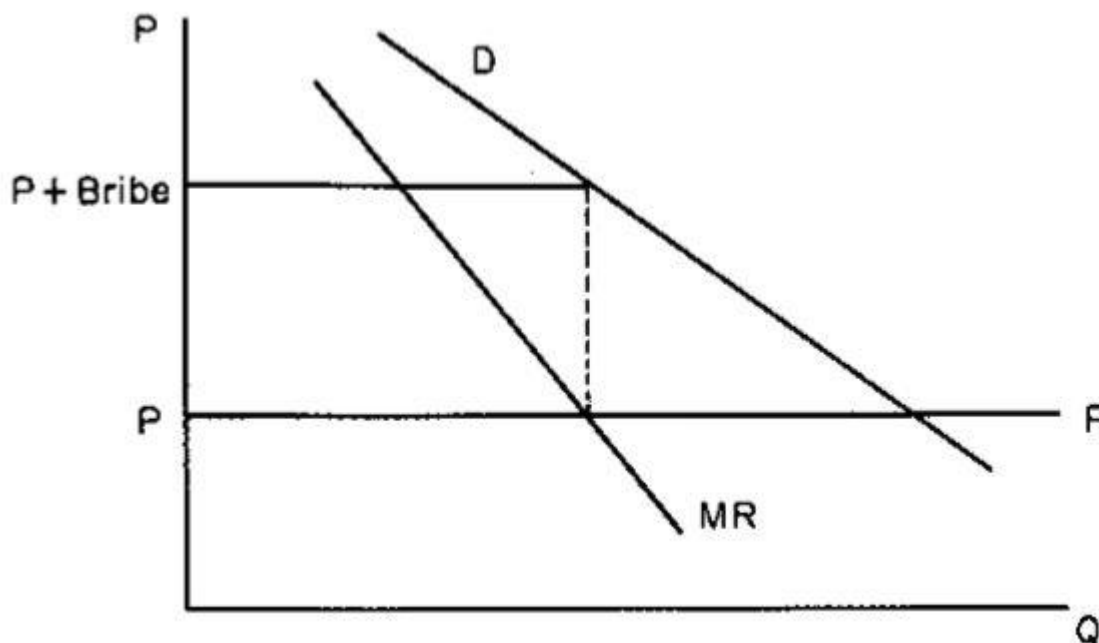
innovaatioiden kirjo usein riippuvat siitä, millä etäisyydellä maa on teknologiarintamasta a . (Aghion & Howitt 2009: 16-17.)

3.2. Korruptio teoriassa

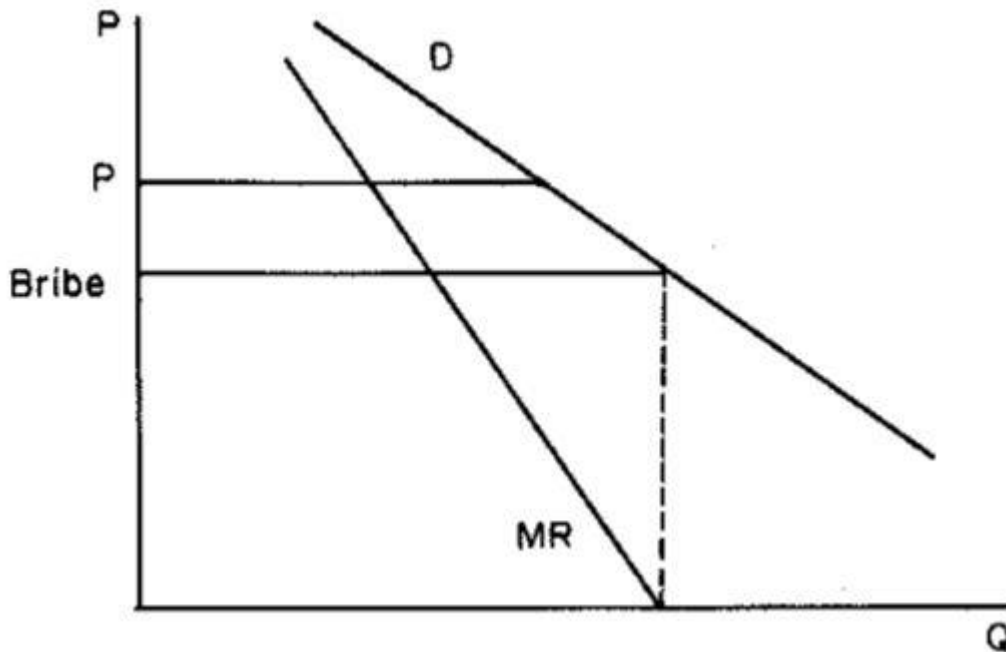
Koska korruptio on jo sanallisessa muodossaan vaikeasti määriteltävä käsite, on se teoriassa myös melko vaikeasti mallinnettavissa oleva asia. Tässä kappaleessa esittelen muutaman lähestymistavan korruption mallintamisessa.

Ensimmäisenä esittelen Shleiferin ja Vishnyn (1993) mallin. Heidän mallinsa ei kyseenalaista päämies-agentti –ongelmaa vaan lähtee siitä olettamuksesta, että se pitää paikkansa. Lähdetään liikkeelle siitä, että niputetaan yhteen valtion tuottamat hyödykkeet, esimerkiksi passit, oikeus käyttää valtion teitä ja maahantuontiluvat. Ajatellaan näitä hyödykkeitä homogeenisina ja, että niille on olemassa kysyntää $D(p)$ yksityisiltä agenteilta. Oletetaan, että valtion hyödykkeitä myy valtion virkamies, jolla on mahdollisuus säännöstellä näitä hyödykkeitä ilman riskiä kiinnijäämisestä. Valtion virkamies on toisin sanoen monopolisti, joka maksimoi voittoaan maksimoimalla saamiensa lahjusten määrää myydessään valtion hyödykkeitä. Hinta hyödykkeille on p ja valtion virkamiehelle ei tule kuluja hyödykkeiden valmistuksesta, koska valtio tuottaa ne. Jotta saataisiin selville paljonko ovat marginaaliset kulut virkamiehelle näiden hyödykkeiden tarjonnasta, on erotettava kaksi tapausta. Ensimmäisessä tapauksessa virkamies luovuttaa saamansa hinnan hyödykkeestä valtiolle virallisella hinnalla p , jolloin marginaalikulut virkamiehelle ovat p :n verran. Esimerkiksi, kun virkamies myy passin hinnalla $p + lahjus$, pitää hän itse lahjuksen ja tilittää p :n valtiolle. Tätä tapausta kutsutaan ”ilman varkautta” tapahtuvaksi. Toisessa tapauksessa virkamies salaa myynnin ja pitää itsellään passista saadun hinnan. Hinta on tässä tapauksessa pelkästään *lahjuksen* määrä ja voi olla alempi kuin valtion virallinen hinta. Tässä tapauksessa marginaalikulut ovat virkamiehelle nolla. Tätä tapausta kutsutaan ”varkaudella” tapahtuvaksi. Mikäli virkamies ei voi vaihdella hintaa ostajien välillä,

monopolistina hän asettaa marginaalituotot saman suuruiseksi kuin marginaalikulut. Ensimmäisessä tapauksessa passin hinta ostajalle on usein korkeampi, kuin valtion virallinen hinta, joten ostajat suosivat jälkimmäistä tapausta ja on siten kannattavampi tapa virkamiehelle. Kuvioissa 2 ja 3 on havainnollistettu molempia tapauksia. (Shleifer & Vishny 1993: 601-602.)

Kuvio 2 – Ilman varkautta tapahtuva korruptio (Shleifer & Vishny 1993: 602).

Kuvio 3 – Varkauden kanssa tapahtuva korruptio (Shleifer & Vishny 1993: 603).

Mikäli virkamiehellä on uhka jäädä kiinni, ei se muuta tilannetta, vaan nostaa *lahjuksen* määrää. Jos kiinnijäämisen mahdollisuuteen ja rangaistukseen eivät vaikuta lahjuksen ja sen maksajien määrä, veloittaa virkamies saman lahjuksen olettaen, että rangaistus ei ole kovempi kuin korruptiosta saadut tuotot. Jos odotettava rangaistus puolestaan kasvaa lahjuksen määrän kasvaessa, saattaa hän alentaa lahjuksen määrää ja nostaa hyödykkeiden myynnin määrää. Jos rangaistus puolestaan riippuu siitä, kuinka monta ostajaa hänellä on, nostaa hän lahjuksen määrää ja alentaa hyödykkeiden myyntiä. Virkamies käy kauppaa tuottojen ja odotettujen rangaistusten kanssa kuvioissa 2 ja 3 esitetyllä tavalla. Mallin mukaan varkauden kanssa tapahtuva korruptio leviää, koska kilpailevilla markkinoilla eivät selviydy ne, jotka maksavat valtion hinnan. (Shleifer & Vishny 1993: 603.)

Ylläoleva malli kuvaa tilannetta, jossa on vain yksi korruptoitunut taho, jonka kanssa asioida ja yksi hyödyke, jolla käydä kauppaa. Usein ei näin kuitenkaan ole, vaan ostajan on

asioitava useamman viraston kanssa ja hän tarvitsee useampaa kuin yhtä hyödykettä. Tullaan tilanteeseen, jossa on kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa monopolistit toimivat yhtenä ”liittona”, joka kerää lahjukset ja jakaa saadut lahjukset eteenpäin tarvittaville tahoille. Esimerkkinä voidaan mainita mafia. Toisessa vaihtoehdossa monopolistit toimivat itsenäisinä, jolloin kaikki monopolistit asettavat kukin omat lahjukset hyödykkeille. Ensimmäisessä tilanteessa monopolistien liitto asettaa kahdelle hyödykkeelle kumulatiiviset hinnat p_1 ja p_2 . Hyödykkeiden määrät ovat x_1 ja x_2 . Viralliset hinnat ovat monopolistiliiton marginaalikulut MC_1 ja MC_2 . Tällöin hyödykkeestä 1 saatava lahjus on $p_1 - MC_1$. Monopolistiliitto asettaa hinnan p_1 , jossa

$$(10) \quad MR_1 + MR_2 \frac{dx_2}{dx_1} = MC_1.$$

Marginaalituotot ovat hyödykkeille MR_1 ja MR_2 . Kun tuotteet ovat komplementteja toisilleen, on $dx_2/dx_1 > 0$, jolloin optimissa $MR_1 < MC_1$. Monopolistiliitto pitää hyödykkeen 1 lahjuksen pienenä laajentaakseen hyödykkeen 2 kysyntää ja sitä myöten kasvattaa tuottoja hyödykkeestä 2 saatavilla lahjuksilla. Samoista syistä liitto pitää hyödykkeen 2 hinnan pienenä. Mikäli monopolistit toimivat itsenäisinä tahoina, ottavat he toisten tuotannon annettuna, jolloin $dx_2/dx_1 = 0$. Itsenäisen monopolistin optimi on tällöin $MR_1 = MC_1$, jolloin lahjus hyödykettä kohden on korkeampi ja tuotanto alempi, kuin liittona toimivien monopolistien. Koska itsenäinen monopolisti ei välitä lahjusten koon nostamisesta kysynnän lisääntyessä tai toisen monopolistin hinnoista, asettaa se komplementtituotteelle korkeamman hinnan. Tämä johtaa siihen, että tuotanto on alempi ja lahjusten kokonaismäärä markkinoilla on pienempi. Toisin sanoen itsenäisesti toimivat monopolistit päätyvät toistensa haitaksi, kuin myös ostajien haitaksi. (Shleifer & Vishny 1993, s.603-606)

Toisen lähestymistavan on esittänyt Toke S. Aidt (2003). Hän on lähtenyt liikkeelle siitä ajatuksesta, että korruptio riippuu valtion instituutioiden rakenteesta, joita kuvaavat palkkataso (w), valvontajärjestelmä (p) ja lainvaraiset avut (f, g). (Aidt 2003: F636.)

Hyväntahtoisen päämiehen korruptiossa esimerkkinä hän ottaa tilanteen, jossa verottaja (henkilö) on agentti ja valtio päämies. Yritys tekee voittoa, $\pi > 0$, todennäköisyydellä $h > 0$. Jos yritys ei tee voittoa, ei sen tarvitse maksaa veroja. Jos yritys tekee voittoa ja verottaja ilmoittaa sen eteenpäin, joutuu se maksamaan voittoveroa t koko voitosta. Verottaja voi lahjasta vastaan olla ilmoittamatta voittoa eteenpäin, jolloin voittoverolta säästytään, mutta joudutaan maksamaan lahjus. Valtio huomaa korruption todennäköisyydellä p . Jos näin käy, joutuu verottaja maksamaan rangaistuksen, $f \geq 0$ ja yritys rangaistuksen $g \geq 0$. Verottaja ansaitsee palkan w ja voi saada palkan $w_0 \geq 0$ yksityisellä sektorilla. Verottajista osa γ on rehellisiä. Tilanteessa jossa verottaja havaitsee yrityksen tekevän voittoa, on sillä halu peittää nämä voitot maksamalla verottajalle lahjuksen. Tällöin yrityksen odotettu tuotto on $\pi - pg$, eli voitto vähennettynä odotetuilla sanktioilla. Salailusta seuraa kuluja, jotka realisoituvat siinä muodossa, että vain osa lahjuksesta, $k \in (0,1]$, menee verottajalle. Olettaen, että verottajalla on neuvotteluvallta, on lahjus silloin $b = \max\{k(\pi - pg), 0\}$. Verottaja ottaa riskin hyväksyessään lahjuksen vain, jos odotettu tuotto, $(1 - p)(w + b) + p(w_0 - f)$, on suurempi kuin rehellisestä toiminnasta saatu tuotto w . Sen vuoksi hän ottaa lahjuksen vastaan jos ja vain jos

$$(11) \quad (1 - p)b + p(w_0 - w - f) > 0.$$

Tehokkailla palkoilla voidaan pienentää korruptiota, koska ne suurentavat odotettua tuottoa ja tekevät sitä kautta lahjusten vastaanottamisesta kannattamattomampaa. Esimerkkitapauksessa tehokas palkka, joka pitää kaikki verottajat rehellisinä on

$$(12) \quad w^e = w_0 + \frac{(1-p)}{p} b.$$

Tehokkaita palkkoja on kallista maksaa, eikä ole universaalia taetta sille, että ne kitkisivät kaiken korruption pois. Lisäksi ne voivat olla ristiriidassa valtion muiden tavoitteiden kanssa. Valtion valvontajärjestelmä vaikuttaa p :n suuruuteen eli todennäköisyyteen jäädä

kiinni. Lisäämällä valvontaa saadaan todennäköisyys kasvamaan, mutta se voi myös vaikuttaa käänteisesti korruptioon. Tämä johtuu siitä, että lisäämällä valvontaa lisätään henkilöitä valvomassa ja mikään ei takaa, että valvovat henkilöt ovat kaikki korruptiovapaita. Lainvaraisilla avuilla tarkoitetaan sitä kehikkoa, jolla pyritään taistelemaan korruptiota vastaan lakiteitse. Pääasiassa tällä tarkoitetaan rangaistusten koventamista, jotta korruption odotettu tuotto laskisi. Esimerkkitapauksessa tilanteessa, jossa rangaistus kiinnijäämisestä olisi sama kuin lahjus ($f=b$), ei kukaan verottajista ottaisi lahjuksia vastaan, jos $(1 - 2p)b + p(w_0 - w) \leq 0$. Eli jos kiinnijääsimisen mahdollisuus on suurempi kuin 50%, korruptio on eliminoitu maksamalla minimipalkkojen mukaista palkkaa. Käytännössä tämä ei kuitenkaan toimi aivan niin, koska asiat ovat monimutkaisempia ja lakijärjestelmän luomalla pelotteella on tärkeämpi osa, kuin itse rangaistuksien koolla. (Aidt 2003: F636-F638.)

3.3. Korruption vaikutus talouskasvuun

Tässä kappaleessa syvennyttään tarkemmin korruption vaikutuksesta talouskasvuun ja empiirisiin havaintoihin, joita sivuttiin jo kappaleessa 2.3.

Paolo Mauro (1995) on tutkinut korruption vaikutusta talouskasvuun aikavälillä 1960–1985. Hän tuli siihen tulokseen, että korruptio vaikuttaa negatiivisesti talouskasvuun investointien kautta. Tutkimusten tulosten perusteella yhden keskihajonnan parannus korruptioindeksissä nosti investointitasoa 2,9% bruttokansantuotteesta. Koska investoinneilla on todettu olevan ratkaiseva tekijä maan talouskasvuun, on syytä tarkastella miten korruptio vaikuttaa investointeihin. Taulukossa 1 on esitetty Mauron tutkimuksen aineistolla korruption ja investointien välinen riippuvuus.

Taulukko 1 – Korruption vaikutus investointeihin (Mauro 1995: 696).

INVESTMENT AND CORRUPTION					
Dependent Variable: Total Investment/GDP, 1980–1985 Average					
Constant	Corruption (slope coefficient)	R^2	Sample	N	p -value of restriction
0.125 (6.63)	0.0117 (4.41)	0.18	Whole BI sample	67	
0.018 (0.23)	0.0276 (2.56)	(*)	Whole BI sample	66	
			Fractionalization as an instrument		
0.134 (3.52)	0.0105 (2.29)	0.09	Low red tape ⁽¹⁾ (red tape index ≥ 5)	45	
0.116 (4.65)	0.0138 (2.63)	0.23	High red tape ⁽¹⁾ (red tape index < 5)	22	0.9
0.100 (1.30)	0.0152 (1.80)	0.11	Low red tape ⁽²⁾ (red tape index > 7)	24	
0.140 (6.30)	0.0083 (2.04)	0.07	High red tape ⁽²⁾ (red tape index ≤ 7)	43	0.5

White-corrected t -statistics are reported in parentheses. A *high* value of the corruption (red tape) index means that the country does well in that respect, i.e., *low* corruption (red tape). The p -value of the restriction that the slope coefficients are the same in the two subsamples is calculated using a log-likelihood ratio test. ⁽¹⁾This Low red tape sample is defined as containing the countries that have a red tape index ≥ 5 . ⁽²⁾This Low red tape sample is defined as containing the countries that have a red tape index < 7 . (*) The R^2 is not an appropriate measure of goodness of fit with two-stage least squares.

Taulukosta 1 voi huomata sen, että suuren ja pienen hallinnollisen taakan omaavien maiden kulmakertoimet eivät eroa tilastollisesti merkittävästi toisistaan. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen tulos ei tue Leffin (1964) ja Huntingtonin (1968) väitettä siitä, että korruptio on hyödyllinen ilmiö hitaissa byrokratioissa. Mauro (1995) huomasi, että investointitason komponenteista byrokratian tehokkuus on suurin vaikuttava tekijä talouskasvuun. Mauron (1995) tutkimuksen tulosten perusteella yhden keskihajonnan parannus byrokratian tehokkuudessa nosti investointitasoa 4,75% BKT:sta. Sekä byrokratian tehottomuus ja korruptio vaikuttavat siis negatiivisesti investointitasoon, jopa silloin, kun muut investointitason komponentit ovat kontrolloituja. (Mauro 1995: 695-700.)

Koska todettiin, että korruptio vaikuttaa investointeihin ja investoinnit vaikuttavat talouskasvuun, on syytä tarkastella vielä instituutioiden tehokkuuden vaikutusta talouskasvuun lähemmin. Mauro (1995) analysoi korruption ja instituutioiden tehokkuuden välistä kestävyyttä Levinen ja Reneltin (1992) ja Barron (1991) määrittämiä mallina. Näiden mallien pohjana on neoklassinen kasvuteoria, jota käsiteltiin kappaleessa 3.1.1. Hän tuli siihen tulokseen, että byrokratian tehokkuudella on kestävä yhteys talouskasvuun, mutta korruptiolla ei ole. Näin ollen talouskasvun ja korruption välillä ei ole suoraa vaikutusta toisiinsa, vaan välillinen vaikutus investointien kautta. Tarkastellaan seuraavaksi lähemmin, minkä kanavien kautta korruptio alentaa talouskasvua. Endogeenisen kasvuteorian kehikossa byrokratian tehottomuus saattaa alentaa kasvua epäsuorasti alentamalla investointitasoa tai suorasti investointien huonolla hajauttamisella sektorien välillä. Samalla tavalla neoklassisessa kasvuteoriassa korruptio saattaa vaikuttaa vakaan tilan tuotantoon johtuen esimerkiksi huonosta tuotannon allokatiosta sektorien välillä. Tämä johtaa siihen, että talouden ollessa vakaan tilan tuotannon alapuolella, korruptio saattaa johtaa alempaan kasvuasteeseen. Lisäksi byrokratian tehottomuus saattaa alentaa myös yksityisen pääoman marginaalituottoa alentamalla investointitasoa. Mauro (1995) tuli siihen tulokseen, että näille väitteille löytyi vain heikko pohja hänen tutkimuksen aineistolla. Vaikka tutkimuksen tulokset ovatkin hieman ristiriitaisia, näyttäisi siltä että huomattava osuus korruption vaikutuksesta talouskasvuun tulee kokonaisinvestointitason välillisestä vaikutuksesta. Myös byrokratian tehokkuudella on vähintäänkin yhtä merkittävä vaikutus investointitasoon ja kasvuun, kuin on poliittisella vakaudella. (Mauro 1995: 701-705.)

Mauron (1995) korruption mallintamisesta on jatkanut Ahmad ym. (2012) He kiinnittävät huomiota siihen seikkaan, että Mauron (1995) korruptiomallista puuttui kokonaan talouskasvua maksimoiva korruption taso. Ahmad ym. (2012) lähtee liikkeelle tuotantofunktiosta

$$(13) \quad Y_{it} = A_{it}F(K_{it}, L_{it})$$

tai

$$(14) \quad Y_{it} = A_{it} K_{it}^{\alpha} L_{it}^{1-\alpha}$$

Yhtälössä Y_{it} on tuotanto, A_{it} on kokonaistuottavuus (TFP), K_{it} on pääomakanta ja L_{it} on työvoiman määrä maassa i , aikajaksolla t . Jakamalla jälkimmäinen yhtälö L :llä ja ottamalla sen jälkeen siitä luonnollinen logaritmi puolittain, saadaan yhtälö

$$(15) \quad y_{it} = a_{it} + \alpha k_{it},$$

jossa $y_{it} = \ln\left[\frac{Y_{it}}{L_{it}}\right]$, $a_{it} = \ln A_{it}$ ja $k_{it} = \ln\left[\frac{K_{it}}{L_{it}}\right]$. Kun empiirisesti analysoidaan instituutioiden laadullisia mittareita, korruptionmittareita ja muita talouskasvuun vaikuttavia poliittisia mittareita, tehdään se TFP:n kautta ja määritellään korruptio sekä instituutioiden laatu mallin sisällä. Mallin dynaamisuus on seurausta viivästetystä selittävästä tekijästä. Päädytään seuraavan kaltaiseen riippuvuussuhteeseen

$$(16) \quad a_{it} = n_0 + \sum n_j X_{itj} + \sum n_k X_{itk} + n y_{i(t-1)} + n_{it},$$

jossa $a_{it} = TFP$, X_j on valikoima maan taloutta selittäviä tekijöitä ja X_k on valikoima korruptiota ja instituutioiden laatua selittäviä tekijöitä. Lopullisen version mallista saadaan substitoimalla edellinen yhtälöllä $y_{it} = \ln\left[\frac{Y_{it}}{L_{it}}\right]$, jolloin saadaan alla oleva malli

$$(17) \quad y_{it} = n_0 + \sum n_j X_{itj} + \sum n_k X_{itk} + n y_{i(t-1)} + n \frac{K_{it}}{L_{it}} + n_{it}$$

Mallissa Ahmad ym. (2012) ovat pyrkineet ottamaan huomioon sekä kasvua edistävät ja kasvua hidastavat korruption vaikutukset. Aiemmat korruptionmallit ovat olleet pääosin lineaarisia, joka johtaa siihen, että talouskasvun maksimoiva korruption taso ei voi poiketa nolasta tai äärettömyydestä. Ahmadin ym. (2012) malli on puolestaan toisen asteen

lineaarinen malli, mikä mahdollistaa talouskasvun maksimoivan korruption tason määrittämisen. Tyypillisiä muuttujia, jotka vaikuttavat vakaan tilan kasvuun, ovat muun muassa väestönkasvu, koulutus, yhteiskunnan avoimuus ja instituutionaaliset muuttujat. (Ahmad ym. 2012.)

4. NEUVOSTOLIITOSTA IRTAUTUNEIDEN MAIDEN TALOUDET JA KORRUPTIO

Tässä luvussa tarkastellaan aluksi maiden talouksia ja korruptiota sekä niiden kehitykselle tutkittavalla aikavälillä. Toisessa osassa syvennyttään tarkemmin talouksien ja korruption piirteisiin ja lopuksi selvennetään vielä löytyykö talouskasvun ja korruption välille yhteyttä kohdemaissa.

Tutkimuksessa tarkastellaan entisen Neuvostoliiton maista Venäjä, Viro, Latvia, Valko-Venäjä, Kazakstan ja Ukraina. Tarkasteluun valittiin nämä maat sen vuoksi, koska niistä löytyy parhaiten aineistoa ja ne muodostavat loogisen kokonaisuuden maantieteellisesti. Mailla on myös yhteinen historia osana entistä Neuvostoliittoa. Lisäksi halutaan rajata pois maat, jotka ovat sekä bruttokansantuotteella mitattuna, että maantieteellisesti pieniä.

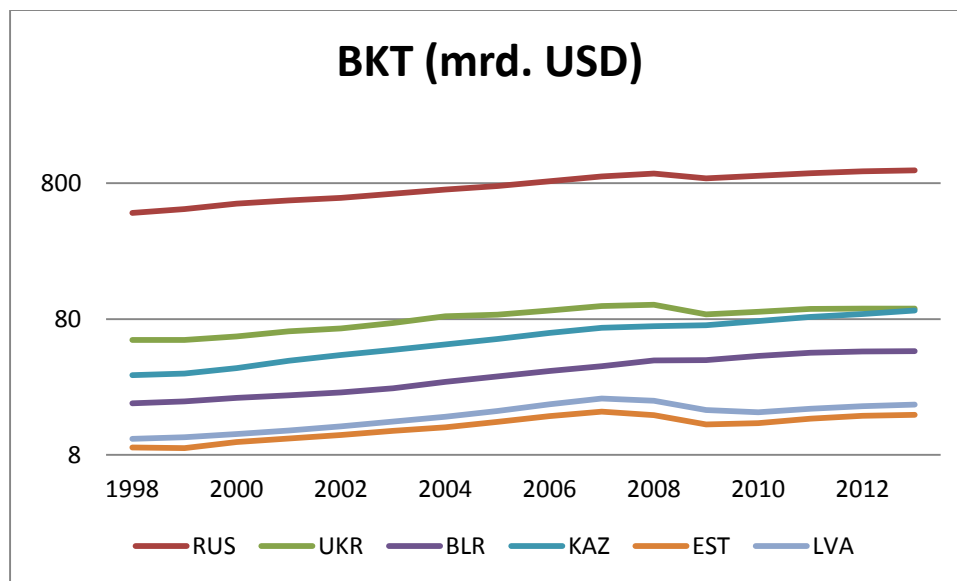
Tutkittavaksi tarkasteluajanjakso on vuodet 1998–2013. Aikavälin rajaavia tekijöitä ovat tilastollisen aineiston saatavuus ja myös se, että Neuvostoliitto hajosi vuonna 1991, jota ennen aineistoa on lähes mahdoton jaotella nykyisten maiden rajojen mukaisesti. Aineistossa bruttokansantuote on vakioitu vuoden 2005 Yhdysvaltojen dollarin kurssiin, jotta maiden bruttokansantuotteet ovat vertailukelpoisia keskenään. Aineisto on peräisin Maailmanpankin aineistopankista ja Transparency Internationalin ylläpitämästä korruptioaineistoista.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten korruptio on vaikuttanut maiden talouksiin ja miten taloudet sekä korruptio ovat kehittyneet aikavälillä eri mittareilla mitattuna. Lisäksi tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, millainen yhteys korruptiolla ja talouskasvulla on ja onko se tilastollisesti merkitsevä.

Maiden vertailuun käytetään taloutta, valtion instituutioita ja korruptiota kuvaavia mittareita. Lisäksi pyrin selvittämään, löytyykö korruption ja talouskasvun välillä jokin looginen yhteys kohdemaissa.

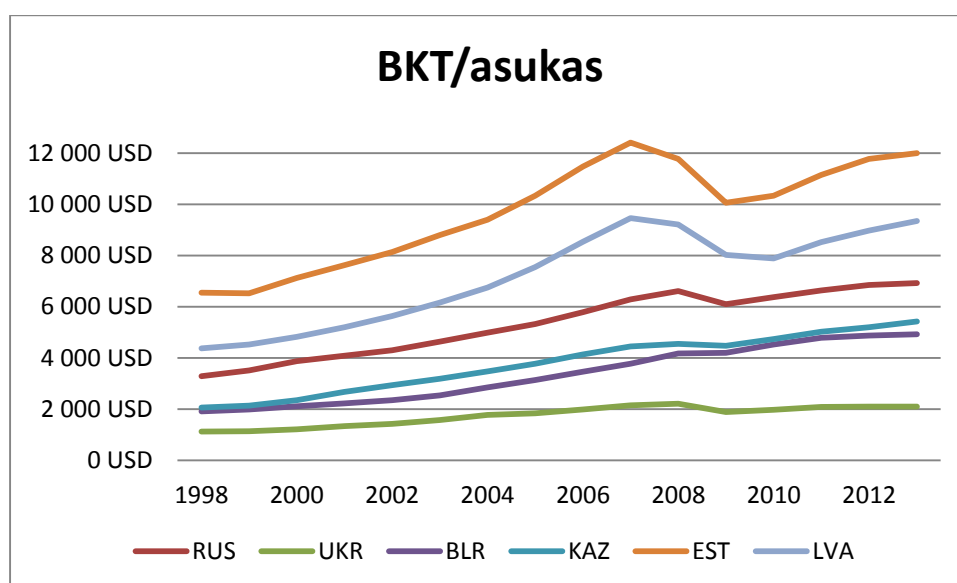
5.1. Taloudet ja korruptio mittareilla mitattuna

Aloitetaan tarkastelemalla maiden bruttokansantuotteen kehitystä tutkitulla aikavälillä. Kuviossa 4 on havainnollistettu BKT:n kehitystä mitattuna Yhdysvaltojen dollarilla. Kuvioista 17 saa hieman osviittaa tutkittavien maiden talouksien koosta ja siitä miten ne sijoittuvat keskenään kokonsa puolesta. On huomioitava, että asteikko on logaritmoitu dollareiden osalta ja BKT on mitattu siten, että se on vakioitu vuoden 2005 dollariin kurssiin, jotta eri maiden BKT:t ovat oikeassa suhteessa toisiinsa.

Kuvio 4 – BKT (mrd. USD vakioitu vuoteen 2005)

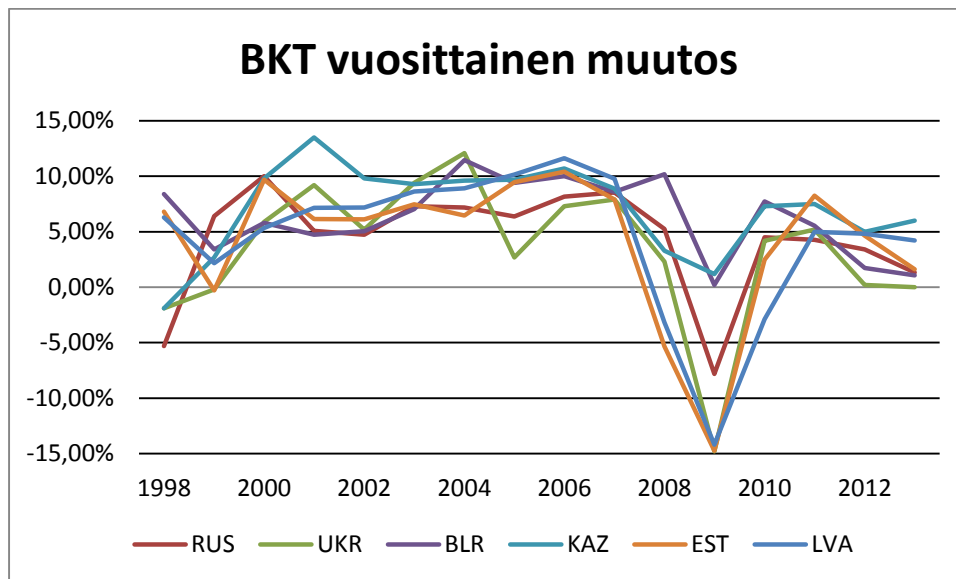
Venäjä on tietenkin omassa luokassaan kokonsa puolesta BKT:lla mitattuna sen ollessa 993,5 miljardia dollaria aikavälin lopussa vuonna 2013, kun taas Viron BKT oli 15,8 miljardia dollaria. Mitään suuria eroja kehityksessä maiden välillä ei ole havaittavissa tästä kuviosta. Pahiten Sub-prime –kriisi vaikutti Ukrainan ja Viron talouteen luoden siellä suhteellisesti kovemman BKT:n laskun, kuin muissa maissa. Kuviossa 5 on esitetty BKT asukasta kohden ja sen muutokset aikavälillä.

Kuvio 5 – BKT per asukas (vakioitu vuoteen 2005)

Kuviosta 5 on mielenkiintoista huomata, että vaikka Venäjä on talouden kooltaan suurin, ei se ole sitä mitattuna BKT:lla asukasta kohden. Viro on kohdemaista varakkain mitattuna BKT:lla per asukas ja sen BKT asukasta kohden oli huipussaan 12413 USD/asukas ennen sub-prime –kriisiä. Ukraina on kohdemaista köyhin ja sen BKT per asukasta kohden oli vuonna 2013 vain 2099 USD/asukas. On mielenkiintoista huomata, että sub-prime –kriisi ei vaikuttanut niin vakavasti Kazakstanin ja Valko-Venäjän talouteen. Kriisi ainoastaan jarrutti niiden talouskasvua kasvun pysyessä kuitenkin positiivisena.

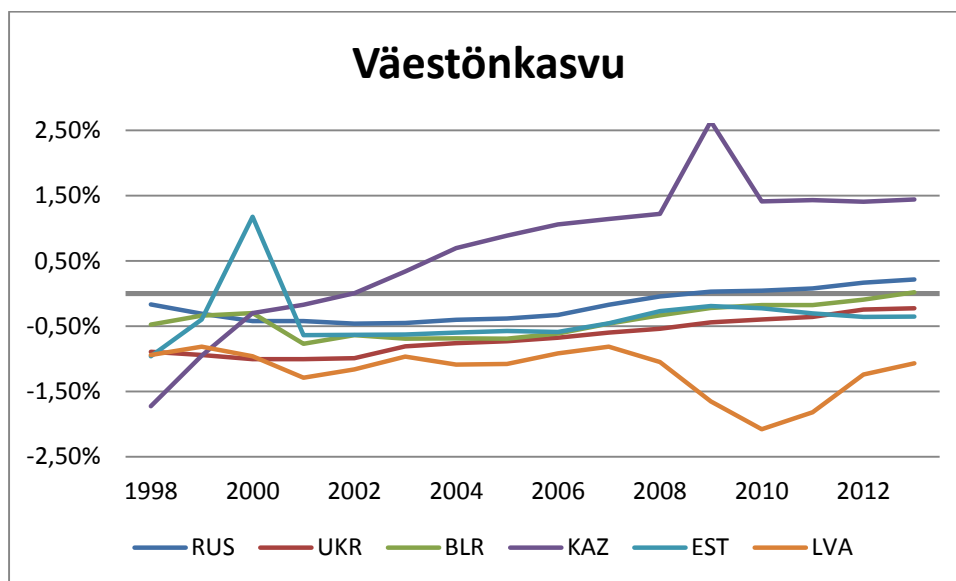
Seuraavassa kuviossa 6 tarkastellaan BKT:n vuosittaisia muutoksia aikavälillä

Kuvio 6 - BKT:n muutokset

BKT:n muutos kertoo sen, kuinka paljon vuoden BKT on muuttunut suhteessa edelliseen vuoteen. Jälleen kerran on havaittavissa sub-prime -kriisi selkeänä BKT:n kasvun heikkenemisenä kaikissa maissa. Kaikilla mailla lukuun ottamatta Kazakstania, on aikavälin viimeisinä vuosina kasvu hidastunut. Kazakstanin talous onkin kasvanut parhaiten aikavälillä saavuttaen keskimäärin 7,0% vuotuisen kasvun. Ukrainan talous on puolestaan kasvanut keskimäärin heikoiten vuosittaisen kasvun ollessa 3,4%. Kaikkien kohdemaiden taloudet ovat siis kasvaneet aikavälillä. Katsotaan seuraavaksi talouskasvuun tunnetusti vaikuttavien tekijöiden muutoksia kohdemaisissa. Kuvioista 7 voidaan nähdä väestönkasvun muutokset tutkittavalla aikavälillä 1998-2013.

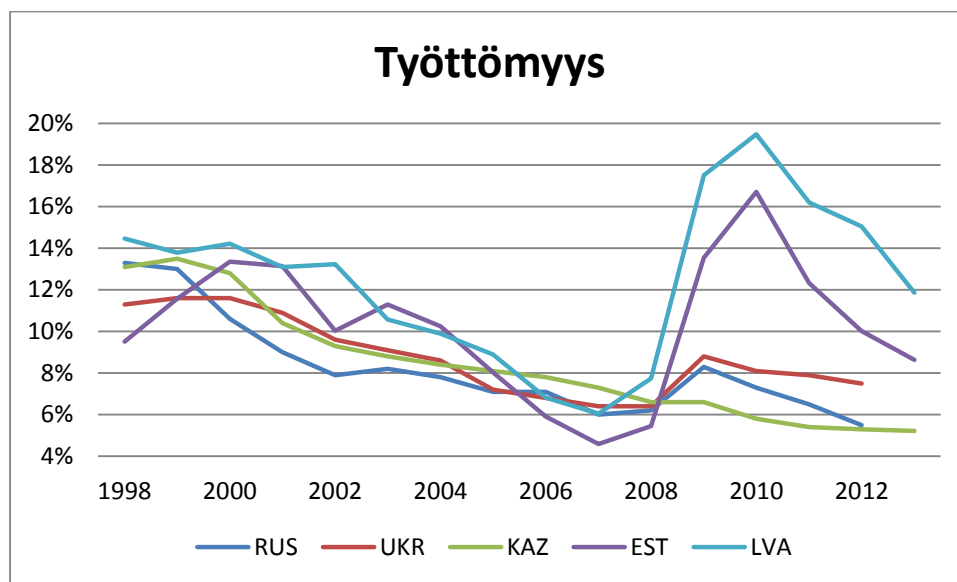

Kuvio 7 - Väestönkasvun muutokset

Väestönkasvu on ollut negatiivista lähes kaikilla mailla tutkittavalla aikavälillä. Ainoastaan Kazakstanilla väestö on kasvanut tasaisesti vuodesta 2002 lähtien. Myös Venäjän väestö on lähtenyt hienoiseen kasvuun vuodesta 2009 lähtien. Kun katsoo hieman enemmän taaksepäin väestönkasvun historiaa, näyttäisi Neuvostoliiton hajoaminen olleen käännekohta väestönkasvun laskulle. Hajoamisen jälkeen kaikkien kohdemaiden väestönkasvu kääntyi negatiiviseksi. Kazakstanin väestö lähti nopeiten kasvuun laskun jälkeen ja Latvian väestö puolestaan vähenee vielä tänä päivänäkin.

Seuraavassa kuviossa 8 tarkastellaan maiden työttömyyden muutoksia.

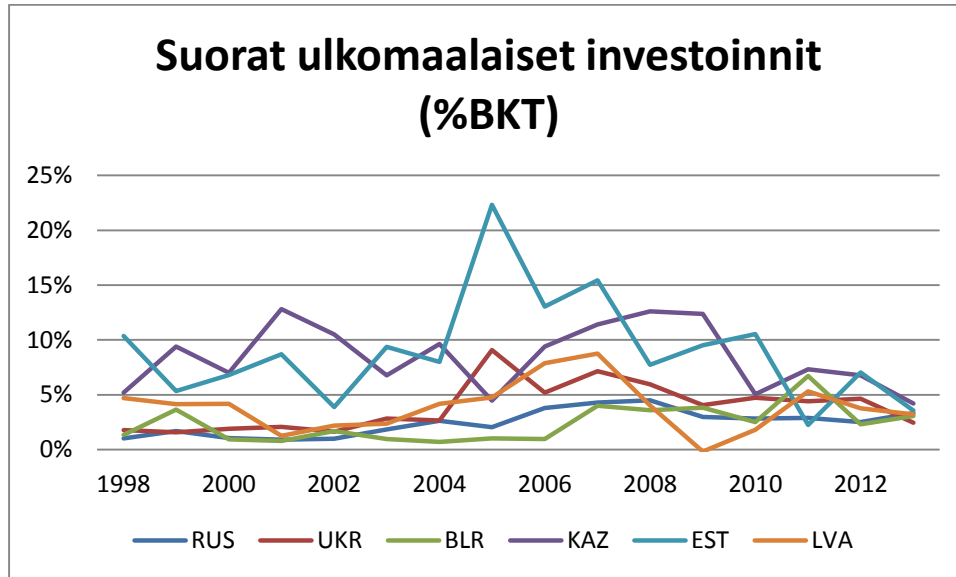

Kuvio 8 - Työttömyyden muutokset

Aikavälin alussa työttömyys oli kaikissa maissa melko korkealla, koska vielä toivuttiin 1990-luvun lamasta. Työttömyys on ollut laskussa tutkittavan aikavälin alusta aina vuoteen 2008 asti, jolloin sub-prime –kriisi loi piikin työttömyyteen. Erityisen suuren työttömyyden kasvun se loi Latviassa ja Virossa, mikä selittää hyvin sitä, miksi näistä maista on virrannut työntekijöitä ulkomaille töiden perässä. Taas Kazakstan on poikkeus tälläkin mittarilla. Sen työttömyyteen ei sub-prime –kriisi juuri vaikuttanut. On huomioitava, että Valko-Venäjän työttömyyttä ei kaaviossa ole, johtuen aineiston puutteellisuudesta.

Viimeisenä talouden mittarina otamme ulkomaalaiset investoinnit. Kuvio 9 kuvaa ulkomaisten investointien tasoa suhteessa bruttokansantuotteeseen. Investoinnit vaikuttavat talouskasvuun, kuten kappaleessa 3.3. todettiin, jonka vuoksi investointeja on syytä tarkastella. Kuvio 9 erottuvat selkeästi Viro ja Kazakstan, joihin on keskimäärin

investoitu yli 8% vuotuisella tasolla tutkitulla aikavälillä. Muissa maissa investointitaso on keskimäärin vuosittain 2-4%. Tämä selittää osan Kazakstanin hyvin kasvaneesta taloudesta ja Viron vaurauden kehityksestä.

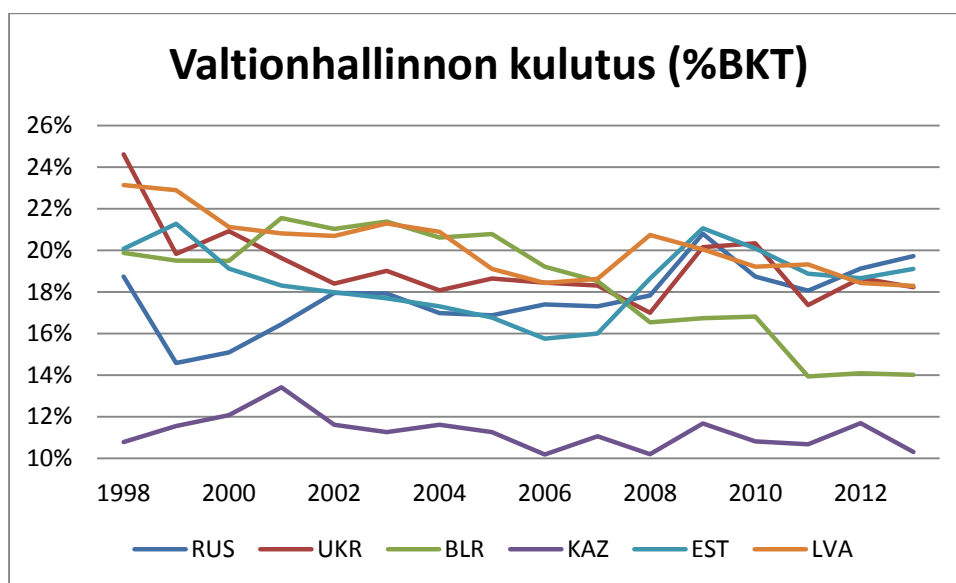

Kuvio 9 - Suorat ulkomaalaiset investoinnit

Kohdemaiden talouksien kehityksessä on ollut eroja aikavälillä. Kazakstan nousi useimmilla mittareilla joukosta poikkeavaksi. Tämä johtune maantieteellisestä sijainnista. Muut maat ovat selkeästi Euroopan puolella ja vaikutuksen piirissä, kun puolestaan Kazakstan on hieman syrjemmässä Euraasian puolella. Mielenkiintoista on myös se, että Venäjä ei poikkea muista maista juuri muilla mittareilla, kuin bruttokansantuotteella.

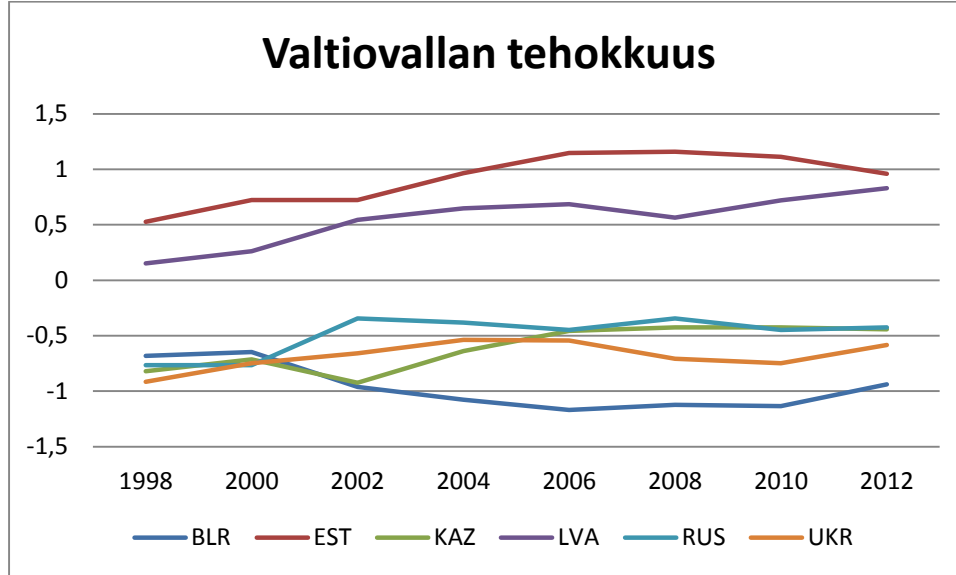
Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan kohdemaiden hallintoa ja korruptiota eri mittareilla. Valtion hallinnolla ja korruptiolla on yhteyksiä keskenään, minkä vuoksi tarkastellaan ensimmäiseksi valtionhallinnon kulutusta, joka on myös hyvä mittari mitattaessa valtionhallinnon kokoa. Kuviossa 10 on havainnollistettu eri maiden valtionhallinnon

kulutusta suhteessa bruttokansantuotteeseen aikavälillä. Kazakstanilla on selkeästi kevyin valtionhallinto keskimääräisen kulutuksen ollessa 11% BKT:sta. Valtionhallinnon koko yleisesti kasvaa, mitä kehittyneempi valtio on. Esimerkiksi Suomella valtionhallinnon kulutus BKT:sta oli vuonna 2014 noin 25%. (World Bank, 2015) Valko-Venäjällä valtionhallinnon kulutus on pienentynyt eniten aikavälillä. Muilla mailla on myös pienentynyt hieman, lukuun ottamatta Venäjää.

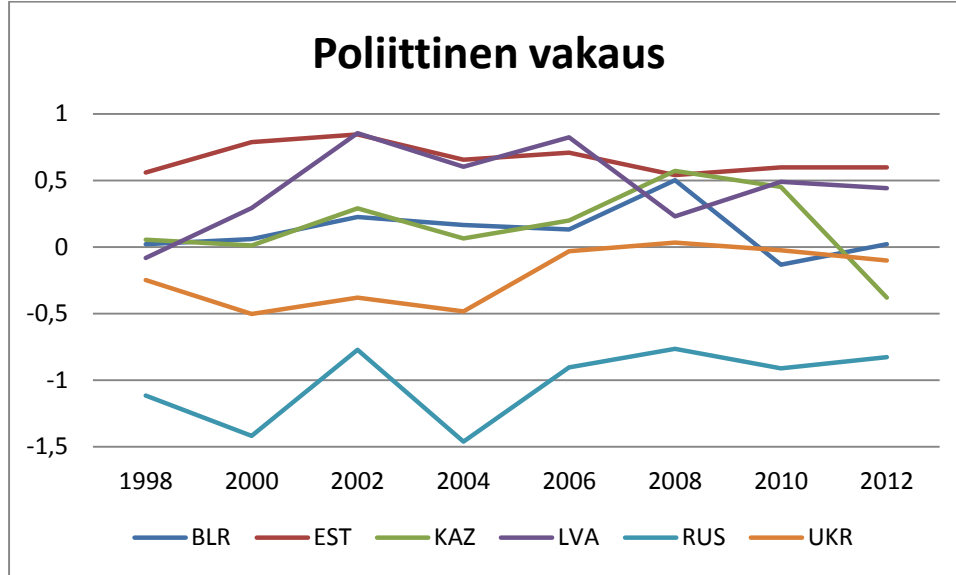
Kuvio 10 - Valtionhallinnon kulutus

Seuraavaksi tarkastellaan maiden valtiovallan tehokkuutta. Kuvioista 11 voi nähdä miten tehokkuus on muuttunut aikavälillä 1998–2012.

Kuvio 11 - Valtiovalln tehokkuus

Valtiovalln tehokkuus mittaa julkisten palveluiden laatua, vapautta poliittisesta painostuksesta, lakien satamisen ja niiden toimeenpanon laatua sekä valtiovalln uskottavuutta. Asteikko vaihtelee -2,5 ja 2,5 välillä, -2,5 ollessa tehottomin ja 2,5 ollessa tehokkain. Kuvioista näkee Viron ja Latvian erottuvan joukosta keskimaaraisen arvion ollessa positiivinen, kun muilla mailla se on negatiivinen koko aikavälillä. Seuraavaksi tarkastellaan korruptioon suuresti vaikuttavaa poliittista vakautta. Kuvioista 12 voi nähdä miten poliittinen vakaus on maissa vaihdellut vuosina 1998-2012. Asteikko vaihtelee välillä 2,5 ja -2,5, samoin kuin edellisessä kuviossa 11.

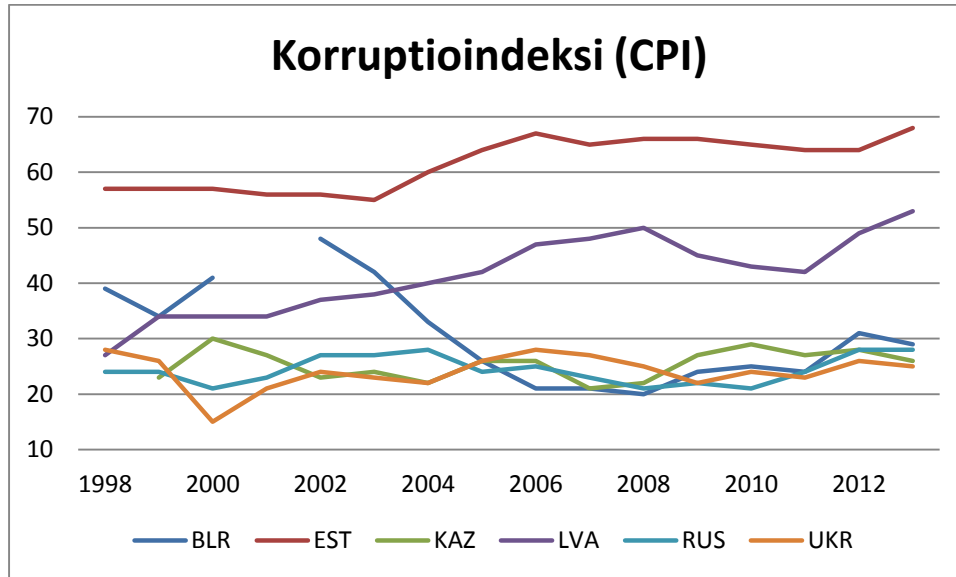

Kuvio 12 - Poliittinen vakaus

Venäjällä on poliittinen vakaus kaikista maista heikoimmalla tasolla koko aikavälillä. Latvia ja Viro erottuvat joukosta poliittisesti vakaimpina, joskin ero ei ole niin radikaali muihin maihin verrattuna.

Edellä kuvattiin maiden hallintoa ja poliittisia puitteita kuvioiden muodossa. Nämä tekijät vaikuttavat edellisten korruptiosta tehtyjen tutkimusten perusteella vahvasti korruptioon. Seuraavassa kuviossa 13 havainnollistetaan kohdemaiden korruptioindeksit (CPI) aikavälillä. Korruptioindeksiä ylläpitää Transparency International ja se mittaa maan julkisen sektorin korruptoituneisuutta tai pikemminkin sitä kuinka korruptoituneena julkista sektoria pidetään. Se seikka minkä vuoksi indeksi on vain käsitys korruptoituneisuudesta, johtuu korruptioon sisällyvistä laittomuuksista, jotka tulevat esille vain skandaalien ja oikeudenkäyntien sekä poliisitutkimusten kautta. Sen vuoksi ei ole olemassa mitään absoluuttista korruptiomittaria, joka perustuisi pelkästään kovaan empiiriseen aineistoon. Näin ollen tehokkain tapa mitata korruptiota on muodostaa käsitys korruptoituneisuudesta. Indeksi on kooste tutkimuksista, arvioista ja käsityksistä korruptiosta. Maat pisteytetään

välillä 1-100, missä 100 on korruptiovapaa ja 1:n täysin korruptoitunut. Korruptioindeksi laaditaan vuosittain, ja se on maailmanlaajuisesti laajimmin käytetty mittari korruptiota mitattaessa.

Kuvio 13 – Korruptioindeksi

Viro ja Latvia erottuvat selkeästi taas joukosta. Virolla korruptioindeksi oli keskimäärin 62 aikavälillä ja Latvialla 41. Tämä on pitkälti Euroopan Unionin ansiota. Muut maat ovat vähintäänkin aikakauden jälkipuoliskolla lähes samassa luokassa korruptioindeksin vaihdellessa 20–30 välillä. Näin matala korruptioindeksi osoittaa, että maiden julkisia sektoreita pidetään hyvin korruptoituneina. Vertailuksi voidaan mainita, että Suomen korruptioindeksi vuonna 2013 oli 89. (Transparency International 2015)

Maiden hallintoa ja korruptiota mittaavilla mittareilla erottuivat selkeästi muista maista Viro ja Latvia. Kuten aikaisemmin mainittiin vaikuttavat tähän kulttuuri ja maantieteellinen sijainti eniten. Viro ja Latvia ovat lähellä pohjoismaita ja Eurooppaa, joiden ilmapiiri on

vaikuttanut niiden kehitykseen sekä talouden osalta että kulttuurisesti. Korruptiota on usein vaikea erottaa kummastakaan kokonaan, koska se vaikuttaa talouteen, mutta on myös osa tiettyjä kulttuureja.

5.2. Korruption ja talouden piirteet ja kehitys kohdemaissa

Tässä kappaleessa käydään lähemmin läpi tutkittavien maiden talouksien ja korruption erityispiirteitä sekä niiden kehityksen syitä tutkittavalla aikavälillä.

5.2.1. Viro

Viron talous on itsenäistymisen jälkeen kasvanut hyvää vauhtia, vaikka talouden perustat ovat kokeneet suuria muutoksia. Kasvua on vauhdittanut rakennus- ja IT-ala. IT-alalla Viro pääsi aloittamaan ikään kuin puhtaalta pöydältä, jonka vuoksi se onnistui luomaan hyvän perustan talouden digitalisoinnille. Rakennusala puolestaan on vetänyt hyvin, koska sille on ollut kotimaista tarvetta ja EU-jäsenyyden myötä työmarkkinoiden avautumisen luomat tulo-odotukset ovat mahdollistaneet rakennusalan kasvun. Sen on pystynyt huomaamaan jo Tallinnan katukuvassakin viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tulotaso on virossa kasvanut samaa vauhtia ja Viron ostovoimalla korjattu BKT per asukas nousi 1990-luvun jälkipuoliskolta alle 50%:sta EU:n keskitasosta 2000-luvun loppupuolen 70%:iin. EU-jäsenyyden ja varsinkin euroon liittymisen myötä Viron finanssialan vakaus on edesauttanut Viron talouden kasvua. Viron pitkäaikaisena ongelmana on ollut negatiivinen muuttovirta, huono syntyvyys ja työvoiman siirtyminen ulkomaille paremman palkkatason perässä, mikä on rajoittanut työvoiman tarjontaa. Viro on kuitenkin onnistunut taistelemaan tätä vastaan ja talous on pysynyt nousujohteisena finanssikriisejä lukuun ottamatta. Finanssikriiseistä Viro on selvinnyt melko hyvin ja se on ollut onnistuneen talouspolitiikan ansiota. (Ross 2014.)

Viron BKT on kasvanut aikavälillä 9,1 miljardista dollarista 15,8 miljardiin dollariin ja keskimääräinen talouskasvu on ollut vuotuisesti 4,2%. BKT asukasta kohden on kasvanut

6544 dollarista 11993 dollariin. Samalla aikavälillä Viron korruptioindeksi on noussut 57:stä 68:n pisteeseen.

Viro on korruptioindeksin mukaan vertailtavista maista vähiten korruptoitunut ja vuoden 2013 korruptioindeksillä mitattuna se sijoittui globaalisti 28. sijalle 177 maasta. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että siellä ei olisi ollenkaan korruptiota. Sööt ja Vajakas (2011) saivat tutkimuksessaan selville, että Virossa tavallinen kansalainen voi kuitenkin törmätä korruptioon autoa katsastettaessa tai asioidessaan lääkärien ja poliisien kanssa. Tavallinen lahjus oli tutkimuksen tekohetkellä noin 1000 Viron silloista kruunua, joka vastasi noin 64 silloista euroa. Söötin ym. (2011) tutkimukseen vastanneista kansalaisista 18%:lta oli pyydetty lahjusta ja neljä prosenttia maksoi lahjuksen. Yrittäjien joukossa lahjusten pyytäminen ja maksaminen oli tutkimuksen mukaan yleisempää ja lahjuksen määrä oli korkeampi, jopa yli 5000 viron silloista kruunua. Sööt ym. (2011) sai myös selville, että suurella osalla yrittäjistä oli julkisen sektorin puolella ”tuttuja”, joiden kautta he saavat informaatiota ja joiden avulla asioiden hoito sujuu nopeammin. (Sööt ym. 2011.)

Vuonna 2008 Virossa voimaan astui toinen antikorruptiostrategia, jonka jälkeen korruptioon liitettävät rikokset vähentyivät huomattavasti. Viron alhaiseen korruptiotasoon on vaikuttanut myös sen läpinäkyvyys päätöksenteossa. Kolmas antikorruptiostrategia astui voimaan vuonna 2013. (Sööt 2012.)

5.2.2. Latvia

Latvia on tutkittavista maista talouden ja sen kehityksen osalta hyvin Viron kaltainen. Se on pieni talous, jonka BKT vuonna 2013 oli 18,3 miljardia dollaria, eikä sillä ole juurikaan merkittäviä luonnonvaroja. Latvia liittyi WTO:n jäseneksi vuonna 1999 ja Euroopan Unionin jäseneksi vuonna 2004 ja rahaliittoon vuonna 2014. Latvian talous perustuu pitkälti palvelualoihin, jotka ovat kasvaneet nopeammin kuin muut alat. Tähän syynä on ollut teollisuuden huono kilpailukyky, joka puolestaan johtuu kehnosta talouspolitiikasta. Maan tuottavuus on EU:n alhaisimpia johtuen juuri teollisuuden huonosta tuottavuudesta. Vaikka maan talous on kasvanut hyvin itsenäistymisen jälkeen, on

konvergoitumispotentiaalia silti jäänyt käyttämättä hyvinvoinnin ja tulotason osalta. Latvian toipuminen sub-prime –kriisistä on ollut haasteellista ja etenkin pitkäaikainen työttömyys on korkeampi kuin, muilla tutkittavilla mailla. Tähän on vaikuttanut verotus, joka on poikkeuksellisen ankara pienituloisille. Samoin kuin Virolla, on Latviasta virrannut työvoimaa muihin maihin, joissa palkkataso on parempi. Latvian talous on tutkittavalla aikavälillä kasvanut keskimäärin 4,4% vuodessa, mikä on hieman paremmin kuin Viron talous. BKT asukasta kohden nousi aikavälillä 4373 dollarista 9344 dollariin asukasta kohden. (OECD 2015.)

Latviassa korruptio on vakavampaa kuin Virossa ja kohdemaista se sijoittui tutkittavista maista toiseksi korruptioindeksin mukaan vuonna 2013 ja globaalisti sijalle 49. Latviassa korruptio onkin vähentynyt eniten tutkittavista maista. Aikavälin alussa vuonna 1998 korruptioindeksi oli keho 27 ja vuonna 2013 se oli jo kohtuullinen 53 eli parannusta aikavälillä tuli peräti 26 pistettä. Vaikka kehitys on ollut myönteistä, niin vuosina 2008-2011 maa taantui vuoden 2005 tasolle korruptioindeksillä mitattuna. Vuonna 2007 mitattuna maan lahjomattomuus arvioitiin korkealle tasolle Global Integrity:n toimesta. Maan lahjomattomuutta arvioidessaan Global Integrity ottaa kantaa muun muassa antikorruptiolakien olemassaoloon, sen täytäntöönpanoon ja maan hallinnon tilaan. Korruptioindeksi muiden korruptiomittareiden tapaan kertoo kuitenkin, että Latvia on vähintäänkin Pohjoismaihin verrattuna silti melko korruptoitunut. Tämä viittaa siihen, että maassa kaunistellaan asioita ja korruptiolakien täytäntöönpano on puutteellista. (Rusu 2010.)

Latvian vakavimpana ongelmana on pitkään ollut vallan jakautuminen pienten piirien sisällä niin taloudessa kuin politiikassakin. Poliittiset ja liike-elämän intressit ovat kietoutuneet toisiinsa monimutkaisella ja läpinäkymättömällä tavalla. Tietyt yritykset pääsevät näin vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin Latviassa, joka johtaa siihen, että kilpailu vääristyy markkinoilla ja markkinoiden tehokkuus heikkenee. Tämän on todennut usea korruptioraportteja laatinut taho, muun muassa Maailmanpankki, KNAB ja BTI. Ongelma

johtuu pitkälti puutteellisesta lainsäädännöstä koskien puolueiden rahoitusta ja sen valvomista. Puolueet eivät saa rahoitusta mistään muualta kuin yksityisiltä tahoilta. Tämä asettaa puolueet varakkaiden yritysten ja liikemiesten vaikutuksen alaisiksi. Latviassa on myös havaittu korruptiota oikeuslaitoksessa. BTI:n vuonna 2008 laatiman raportin mukaan lahjusten avulla voi nopeuttaa oikeusprosessien kulkua sekä saada pienennettyä sanktioita. (Rusu 2010.)

5.2.3. Valko-Venäjä

Valko-Venäjän talous on vielä osittain uudistamaton johtuen Lukashenkon hallintotavasta. Samaan tapaan kuin muilla entisen Neuvostoliiton mailla, oli talous kriisissä 1990-luvulla johtuen Neuvostoliiton hajoamisesta ja sitä johtaneista uudistuksista. Toisin kuin muilla mailla, lähti Valko-Venäjän talous kasvuun jo vuonna 1996. Tämä on pitkälti seurausta siitä, että työttömyys ei noussut niin paljon Valko-Venäjällä, kuin muissa entisen Neuvostoliiton maissa. Valko-Venäjän talous on perustunut pitkälti maatalouteen, mutta kasvavana alana on 2000-luvulla ollut rakennusala. Palveluala on Valko-Venäjällä heikosti kehittynyt. Samaan tapaan kuin Ukraina, on Valko-Venäjä erittäin riippuvainen Venäjän raaka-aine ja energiavarannoista. Vuosina 1998–2013 talous kasvoi keskimäärin 6,3% vuodessa. Kasvuvauhti on tutkittavista maista toiseksi paras heti Kazakstanin jälkeen. BKT oli aikavälin alussa 19,2 miljardia dollaria ja vuonna 2013 se oli 46,6 miljardia dollaria. (Havlik 2008) Korruptio puolestaan on lisääntynyt aikavälillä melko paljon korruptioindeksin mukaan. Korruptioindeksi tippui aikavälillä 10 pisteen verran 39:stä 29:ään. Valko-Venäjä sijoittui korruptiotasolla Latvian ja Venäjän väliin tutkittavista maista vuonna 2013, tosin Latvian korruptiotaso on huomattavasti pienempi, kuin Valko-Venäjän. Maailmanlaajuisesti Valko-Venäjä sijoittui vuoden 2013 korruptioindeksin mukaan sijalle 123. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Valko-Venäjän ensimmäiset presidentin vaalit pidettiin vuonna 1994. Vaalit voitti Alexander Lukashenko muun muassa lupauksilla korruption vähentämisestä. Siitä asti hän on ollut Valko-Venäjän presidenttinä ja hänet on valittu uudelleen jokaisissa vaaleissa. Lukashenkolla on kansan kanssa sanaton sopimus, jossa lojaalisuutta vastaan hän turvaa kansalleen sosiaalisen hyvinvoinnin. Varat

hyvinvoinnin luomiseen Valko-Venäjä on saanut pitkälti ulkoisista taloudellisista koroista, jotka ovat suurelta osin peräisin Venäjältä. (Pikulik & Melyantsou 2013.)

Valko-Venäjän korruptioutiset ovat suurelta osin pyörineet Lukashenkon ja hänen hallintonsa ympärillä. Korruptio on melko juurtunutta Valko-Venäjällä. Ulkomaiset mittaukset osoittavat maan olevan korruptoitunut, mutta jos maan sisällä järjestettäisiin korruptiomittaus, pärjäisi se paremmin. Tämä kertoo siitä, että Valko-Venäjän kansalaiset eivät pidä sellaisia asioista korruptoituneina, joita muissa maissa pidetään korruptoituneina. Esimerkiksi lääkäriillä asioidessaan, ihmiset usein antavat lahjoja, jotta lääkäriillä olisi parempi motivaatio hoitaa työnsä kunnolla. Lahjat ovat yleensä suklaata tai alkoholia. Medialla ei ole juurikaan vaikutusvaltaa Valko-Venäjällä ja sen vuoksi suurin osa korruptiotapauksista jää raportoimatta. Vuoden 2014 lehdistön sananvapausindeksin mittauksessa Valko-Venäjä sijoittui 157:ksi 180 maasta. (Astapenia 2014) Valko-Venäjällä suurin osa taloudesta on julkisen sektorin dominoimaa ja noin 80 prosenttia yrityksistä omistaa valtio. Tämä antaa mahdollisuuden poliitikoille ja hallinnolle hyvin pitkälti säädellä maan taloutta. (Pikulik & Melyantsou 2013.)

5.2.4. Venäjä

Neuvostoliiton hajottua koki Venäjä suuren muutoksen myös talouden osalta. Talouden perusta muuttui täysin, kun valtionomistuksesta ryhdyttiin siirtymään yksityisomistukseen. Siirtymä oli katastrofaalinen ja Venäjän BKT laski puoleen aikavälillä 1991–1998. Yksityistäminen jakoi omaisuuden muutamien rikkaiden oligarkkien kesken ja kolmasosa väestöstä jäi elämään köyhyysrajan alapuolelle. Vuonna 1998 Venäjän valuutta ajautui kriisiin ja menetti kaksi kolmasosaa arvostaan. Vasta tämän jälkeen talous lähti kasvuun öljyn ja maakaasun suotuisan hintakehityksen siivittämänä. Kasvun aikana Venäjän tila parani huomattavasti keskimääräisen kasvun ollessa 6,4% vuositasoa. Elinodote kasvoi kuudella vuodella ja köyhyys väheni 11%:iin. Kasvu jatkoi vuoteen 2008 asti, jonka jälkeen talous notkahti sub-prime kriisin johdosta. Venäjä toipui siitä yllättävän nopeasti, ja jo vuonna 2010 alkoi talous kasvaa jälleen. Kasvu kuitenkin hidastui ja pysähtyi vuonna

2014. Aikavälillä 1998–2013 Venäjän talous kasvoi vuotuisesti keskimäärin 4,3%, BKT:n asukasta kohden noustessa 3283 dollarista 6923 dollariin. (Russell 2015.)

Venäjän talous on pitkälti perustunut sen luonnonvaroihin ja on arvioitu, että sillä on maailman suurimmat luonnonvarat mitattuna dollareissa. Juuri luonnonvarojen, etenkin öljyn ja maakaasun, suotuisan hintakehityksen johdosta Venäjä on pystynyt ylläpitämään talouskasvuun. Liika luotto luonnonvaroihin on tosin hidastanut Venäjän talouden ja politiikan uudistamista ja tehnyt maasta talouden mittareilla menestyvän, mutta monilla sosiologisilla mittareilla mitattuna se on vielä alikehittynyt. Lisäksi talous on erittäin riippuvainen globaaleista luonnonvarojen hintojen heilahteluista. Jos luonnonvarat jätetään huomioimatta, ei Venäjän talous ole koskaan suoriutunut kovinkaan hyvin. Luonnonvarat tulevat loppumaan aikanaan ja mikäli siihen mennessä ei taloutta ole pystytty uudistamaan täysin, on Venäjä pulassa. (Russell 2015)

Vaikka Venäjän talous onkin kasvanut aikavälillä mukavasti, on Venäjän korruptio saanut 25 pisteen tienoilla ja parannusta aikavälillä syntyi vain 4 pisteen verran, mikä sijoitti sen aikavälin lopussa globaalisti sijalle 127. Venäjä on lähes samalla tasolla korruptioindeksillä mitattuna, kuin Valko-Venäjä vuonna 2013. Myös korruption luonne on hyvin samankaltaista eli korruptio on systemaattista. Maa koki radikaalin muutoksen, jossa sen julkinen perusta, talous ja hallinto muuttuivat, kun Neuvostoliitto hajosi. Korruptio oli jo ennen hajoamista juurtunut maahan, mutta hajoamisen jälkeinen tila loi vielä otollisemmat olosuhteet korruption leviämiseksi. Maassa korruptio on kriminalisoitu, mutta korruptiolaki on heikoilla kantimilla ja siinä on useita porsaanreikiä. Esimerkiksi vuonna 1995 oikeuteen haastettiin 97 virkamiestä lahjuksen vastaanottamisesta ja vain kuusi heistä tuomittiin. Venäjällä korostuu entisestään oligarkkien vaikutusvalta maan hallintoon ja poliittiset tavoitteet eroavat kansallisen kehityksen tavoitteista. Venäjällä kansalla ei ole kovin suuri luottamus maan hallintoa kohtaan, jonka vuoksi esimerkiksi poliisiin ei yleisesti luoteta. Maassa korruptio on siinä määrin integroitunut yhteiskuntaan, että siitä on muodostunut enemmänkin vakiintunut käytäntö virallisia asioita hoidettaessa. Tavallinen

kansalainen törmää korruptioon useimmiten poliisin kanssa asioidessaan. Moskovassa rattijuopumussyytteistä voi päästä vapaaksi maksamalla 100–300 dollarin lahjuksen poliisille. Yritykset joutuvat jatkuvasti lahjomaan viranomaisia, jotta ne pystyvät harjoittamaan toimintaa Venäjällä. On arvioitu, että korruption johdosta hyödykkeiden ja palveluiden hinnat ovat Venäjällä 5-15% korkeammat, kuin ne olisivat ilman korruptiota. Valko-Venäjältä poiketen, medialla on enemmän sananvapautta Venäjällä, koska millään yksittäisellä ryhmällä ei ole monopolia kaupallisten medioiden joukossa. (Levin & Satarov 2000.)

5.2.5. Ukraina

Ukrainan itsenäistymisen jälkeen sen talous on ollut hyvin riippuvainen Venäjän energiaresursseista, erityisesti halvasta maakaasusta. Maan talous perustuu pitkälti mineraali- ja kemikaaliteollisuuteen. Maan talous lähti kasvuun vasta vuonna 2000 koettuaan hyperinflaation ja poikkeuksellisen kovan laskun tuotannossa vuosina 1991–1996. Vuosina 2001–2008 talous koki kasvupyrähdyksen, jota edesauttoi pankkisektorin kehittyminen ja metallien sekä kemikaalien hintakehitys sekä Venäjän myötämielinen maakaasun myyntihinta. Talous koki poikkeuksellisen kovan kolahduksen sub-prime – kriisissä, jonka jälkeen toipuminen on ollut hidasta. Viimeisimpänä kolauksena taloudelle tuli poliittinen kriisi Venäjän kanssa vuonna 2014. Kun katsotaan Ukrainan kasvulukuja, on sen talouskasvu ollut heikointa aikavälillä, keskimäärin vain 3,4% vuodessa. Ukrainan BKT asukasta kohden oli aikavälin alussa vuonna 1998 vaivaiset 1123 dollaria ja vuonna 2013 se oli 2099 dollaria. Ukraina on köyhin vertailtavista maista. (Sutela 2012) Lisäksi Ukraina on ainoa vertailtavista maista, jonka korruptioindeksi on heikentynyt aikavälillä eli korruptio on lisääntynyt. Ukraina oli vertailtavista maista korruptoitunein vuoden 2013 korruptioindeksin mukaan ja maailmanlaajuisesti se sijoittui sijalle 144. Samalla tavalla, kuin Venäjällä pääsi korruptio valloilleen myös Ukrainassa. Instituutioiden demokratisointi ja markkinoiden vapautuminen aiheutti julkisen sektorin reaalipalkkojen häviämisen, sosiaalisten turvaverkkojen hajoamisen ja vähensi valtion kykyä valvoa lakia. KIIS:n (Kyiv International Institute of Sociology) vuonna 2011 tekemän tutkimuksen mukaan nykypäivänä 60,1%:lle aikuisesta väestöstä lahjonta, kiristys ja henkilökohtaisten suhteiden

hyväksikäyttö on arkipäivää. Tutkimuksessa paljastui, että 25,8%:lta vastaajista oli kiristetty lahjuksia vuonna 2011. Valtion lupa-asioinnissa 47,1% vastanneista sanoi virkamiesten vaatineen lahjuksia ja 40,2% vastanneista oli todistanut lahjuksien vaatimista yritysten tarkastuksissa. Myös tullin kanssa asioidessa 36,1% oli törmännyt lahjontaan ja oikeuslaitoksen kanssa 30,3% vastanneista. Tutkimuksen perusteella korruptoituneimpia valtion laitoksia olivat ne, joita säädellään tiukimmin. Tämä johtuu siitä, että kansalaisille jää vähän liikkumavaraa vaikuttaa asioiden kulkuun, jolloin virkamiehille syntyy mahdollisuus väärinkäyttää järjestelmää. Koska byrokratia on hidas ja esimerkiksi yrittäjille on lähes mahdotonta hoitaa asioita virallisia määräyksiä noudattaen, hoitavat he ne yleensä epävirallista ja korruptoitunutta toimintatapaa noudattaen. Yrittäjät pyrkivät Ukrainassa löytämään viranomaisten kanssa win-win –asettelun, jossa molemmat osapuolet hyötyvät. Ukrainassa ulkomaalaisten yritysten on hankala saada jalansijaa maahan, jos heillä ei ole pääomaa ja informaatioita, joiden avulla lahjoa byrokraatteja. Ukrainan parlamentti hyväksyi uuden antikorruptiolain vuonna 2011, mutta sillä ei ole havaittu olevan suuria muutoksia toimintatapoihin. Tämä johtuu pitkälti lain antamasta määräyksestä korruptiolle, jonka mukaan korruptiota on ainoastaan julkisen vallan käyttö yksilön hyödyksi. Tämä jättää tilaa muille korruption muodoille. (Fedirko 2013.)

5.2.6. Kazakstan

Myös Kazakstan on joutunut uudistamaan taloutensa ja politiikkansa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Samoin kuin Venäjällä, on Kazakstanin talouden kasvun perustana luonnonvarat, tärkeimpinä maakaasu ja öljy. Valtionjohto on tiedostanut tämän ja taloutta on pyritty monipuolistamaan. Talous on ollut kasvujohteista 1990-luvun puolivälistä asti aina sub-prime -kriisiin asti. On tosin vaikea arvioida, kuinka suuri osuus kasvusta on valtion säästeliään talouspolitiikan ansiota ja kuinka suuri osuus ollut öljyn suotuisella hintakehityksellä. Kazakstan aloitti pankkisektorin uudistamisen vuonna 1996 tuomalla länsimaalaisen pankkilain ja modernit maksujärjestelmät sekä tiukat säännöstelyt pankkisektorille. Ulkomaisia investoijia on pyritty houkuttelemaan pääoman yksityistämällä ja siinä on onnistuttu melko hyvin. Ulkomaiset investoinnit ovat myös olleet osatekijä Kazakstanin hyvään kasvuvauhtiin. Viimeaikaisesta kehityksestä

tärkeimpänä merkkipaaluna on WTO:n jäsenyys, jonka Kazakstan sai 30. päivä marraskuuta 2015. (WTO 2015) WTO:n jäsenyyden myötä Kazakstan pääsee entistä vapaammin tekemään kauppaa muiden WTO:n jäsenmaiden kanssa. (Hindley 2008.)

Mitä tulee talouden kasvulukuihin, on Kazakstan vertailtavista maista kasvanut parhaiten tutkittavalla aikavälillä, keskimäärin peräti 7% vuotuista vauhtia. BKT kasvoi 30,9 miljardista dollarista peräti 92,4 miljardiin dollariin eli se kolminkertaistui tutkittavalla aikavälillä. Korruptiotilastoissa Kazakstan ei loista niin hyvin. Se sijoittui vuoden 2013 korruptioindeksin mukaan vasta sijalle 140 maailmanlaajuisesti, indeksin saadessa arvon 26.

Kazakstan sijoittuu tutkittavista maista Venäjän ja Valko-Venäjän väliin korruptioindeksillä mitattuna vuonna 2013. Kuten muilla mailla, on myös sillä ollut Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen vaikeuksia korruption kanssa. Korruptio juontuu pitkälti haitallisesta Neuvostoliiton aikaisesta perinteestä, jossa yrityksillä ja valtiolla on läheiset välit. Tämä hankaloittaa valtion ja yritysten intressien erottamista. Samalla tavalla, kuin useimmissa entisissä Neuvostoliiton maissa, on Kazakstanissa myös valta jakaantunut pienille varakkaille ryhmille. Kun byrokratian keski- ja alatasoilla korruptio on pitkälti vain lahjusten vastaanottamista, pyrkivät korkeimmalla tasolla olevat byrokraatit laillistamaan pimeät tulolähteet hankkimalla laillisia yrityksiä Kazakstanista ja sen ulkopuolelta. Näitä yrityksiä käytetään ikään kuin rahanpesuvälineinä. Varjotalouden suuruus Kazakstanissa on 20% luokkaa bruttokansantuotteesta ja IMF:n Juha Kähkösen mukaan se voi olla jopa 30% bruttokansantuotteesta. Korruptio on Kazakstanissa systemaattista eikä päätöksentekoprosessi ole kovin läpinäkyvä, vaikka maassa on olemassa antikorruptiolaki. (Satpayev 2014.)

5.3. Korruption ja talouskasvun välinen yhteys kohdemaissa

Korruption ja talouskasvun väliltä on hyvin vaikea löytää lineaarista riippuvuutta, kuten Ahmad ym. (2012) ja muut korruptiota tutkineet ovat todenneet. Samaan tulokseen päädyin tutkittavalla aineistolla. Intuitiivisesti ajatellen kuvittelisi niiden välillä olevan vahva korrelaatio. Vaikka korrelaatioita ei näiden välillä löytynytäkään, se ei luonnollisestikaan tarkoita sitä, että korruptio ei vaikuttaisi millään tavalla talouskasvuun tutkittavissa maissa. Vaikutus tapahtuu todennäköisesti vain välillisesti esimerkiksi investointien kautta.

Kun korruption ja talouskasvun väliltä ei löytynyt suoraa yhteyttä, päätin tarkastella millainen yhteys korruption ja maan varakkuuden välillä on. Mikäli mukaan otetaan kaikki tutkittavat maat, saadaan korruptioindeksin ja maan varakkuuden välille melko vahva positiivinen korrelaatio 0,8015, joka on tilastollisesti merkitsevä. Tämä tarkoittaa, että mitä varakkaampi maa, sitä vähemmän korruptiota, koska mitä korkeampia arvoja korruptioindeksi saa, sitä vähemmän maassa on korruptiota. Tämä on intuitiivisesti järkeenkäypää. Aineiston ollessa melko pieni, mitään yleispäteviä johtopäätöksiä ei kuitenkaan voida vetää. Kun varakkuuden ja korruption yhteyttä tarkastellaan maittain aikavälillä, saadaan erilaisia tuloksia. Oheisesta taulukosta 2 voi nähdä millaiset korrelaatiot kullakin maalla oli korruption ja varakkuuden välillä.

Taulukko 2 – Korruption ja varakkuuden välinen korrelaatio

Korruptioindeksin ja BKT/asukas välinen korrelaatio	
Viro	0,8811*
Latvia	0,9562*
Valko-Venäjä	-0,6942*
Venäjä	0,0502
Kazakstan	0,1318
Ukraina	0,3039
Yhteensä	0,8015*

(*-tilastollisesti merkitsevä 5% merkitsevyystasolla)

Tilastollisesti merkitseviä tuloksia saadaan maissa, joissa oli vahvimpia korrelaatioita. Valko-Venäjän korrelaatio on negatiivinen, mikä viittaa siihen, että maan vaurastuessa korruptio on lisääntynyt. On vaikea arvioida, kuinka suuri osuus vaurastumisella oikeasti on korruption lisääntymiseen. Korruptioindeksiä graafisesti tarkastelemalla voidaan olettaa sen johtuvan muista seikoista, kuten siirtymän rakenteellisista muutoksista ja lainsäädännön puutteellisuudesta. Venäjällä sen sijaan ei näyttänyt olevan korrelaatioita juuri lainkaan. Se todennäköisesti johtuu pitkälti siitä, mihin Venäjän talous perustuu. Eli jo aikaisemmin mainittu luonnonvarojen suotuisa hintakehitys on toiminut Venäjän talouskasvun perustana ja varallisuuden kartuttajana. Maan rakenteellinen kehitys on puolestaan kehittynyt heikommin, minkä vuoksi korruptio on pysynyt samalla tasolla lähes koko aikavälin. Toisin sanoen pelkkä maan vaurastuminen yksistään ei välttämättä takaa korruption vähenemistä, vaan vaurastumisen mukanaan tuomat sivuvaikutukset kuten rakenteelliset ja lainsäädännölliset uudistukset edesauttavat korruption vähentymistä. Venäjällä varallisuutta ei ole osattu ohjata oikeisiin paikkoihin, jotka edesauttaisivat maan kehitystä, vaan varallisuuden kasvun tuoma elintason nousu on mennyt pienen ryhmän hyväksi.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen kaikki kohdemaat joutuivat rakenteellisten muutosten kohteeksi ja kaikkien maiden talous joutui kriisiin. Korruptoituneisuus pahentui entisestään. Maista suurin osa pääsi talouden osalta jaloilleen 1990-luvun puolenvälin jälkeen ja kaikilla mailla talous oli jo kasvussa viimeistään 2000-luvun alussa. Talous kasvoi sub-prime – kriisiin asti, jonka jälkeen talous lähti kasvuun taas vuosina 2010-2011. Korruptiolle tyypillistä kohdemaissa on ollut siirtymäajan yksityistämisestä johtuva varallisuuden allokointi muutamien rikkaiden yksilöiden kesken. Tämä on johtanut siihen, että heillä on ollut myös paljon vaikutusvaltaa valtion politiikassa, mikä on puolestaan mahdollistanut korruption laajan olemassaolon. Tästä ilmiöstä kärsivät vähiten Viro ja Latvia, mikä näkyy maiden kehityksessä ja demokratian tasossa tänä päivänä.

Korruptoituneihin maihin kauppaa tehdessä on otettava huomioon, että toimintatavat eroavat Suomen tavoista melko paljon. Liikelahjat ja hyvät suhteet ovat tärkeässä roolissa, eikä hyvä-veli –verkostojen vaikutusta kannata aliarvioida. On myös todennäköistä, että tavallinen kansalainen törmää korruptioon matkustaessaan entisen Neuvostoliiton maihin. Tavallisesti näin tapahtuu poliisin kanssa asioidessa ja lahjuksen maksamisella usein välttyään seuraamuksilta.

Korruptiolla ja talouskasvulla ei näyttänyt olevan suoraa yhteyttä tutkittavalla aineistolla, mikä tukee muita korruptiosta tehtyjä tutkimuksia. Sen sijaan korruptiolla ja maan vauraudella näyttää olevan tilastollisesti merkitsevä yhteys toisiinsa. Mitä vauraampi maa suhteutettuna asukasluukuun, sitä vähemmän korruptiota ja tämä pitää paikkansa myös Suomessa. Suomi on BKT:lla asukasta kohden mitattuna vauras maa ja maailman vähiten korruptoituneimpia maita. Tutkittava aineisto oli sen verran suppea, että mitään yleistävää johtopäätöstä ei voida kuitenkaan tehdä. Kuten aikaisemmin todettiin, vauraus ei itse todennäköisesti vähennä maan korruptiota, vaan vaurauden tuoma kehitys maassa, mikäli rahat allokoidaan maan kehittämiseen.

LÄHDELUETTELO

- Aghion, P. & Howitt, P (2009). *The Economics of Growth*. Cambridge: The MIT Press.
- Ahmad, Eatzaz & Ullah, Muhammad & Afreen, Muhammad (2012). Does corruption affect economic growth? *Latin american journal of Economics* 49:2.
- Aidt, Toke S. (2003). Economic Analysis of Corruption. *The Economic Journal* 113:491, F632-F652.
- Atapenia, Ryhor (2014). Fighting Corruption In Belarus: Barking Up The Wrong Tree? [online]. BelarusDigest [viitattu 18.12.2015]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:<http://belarusdigest.com/story/fighting-corruption-belarus-barking-wrong-tree-17502>>.
- Boycko, Maxim & Shleifer, Andrei & Vishny, Robert W. (1996) *Privatizing Russia*. Cambridge: MIT Press.
- Börzel, Tanja A. & Pamuk, Yasemin (2011). Pathologies of Europeanization: Fighting Corruption in the Southern Caucasus. [online]. Freie Universität Berlin, 2011 [viitattu 1.2.2015]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:http://euce.org/eusa/2011/papers/12k_boerzel.pdf>.
- Farralles, Mark J. (2005). What is Corruption? A History of Corruption Studies and the Great Definitions Debate. *University of California Press*.
- Fedirko, Taras (2013). Corruption and “rules of the game” in Ukrainian economy [online]. Pecob – Business reports [viitattu 29.12.2015]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:<http://www.pecob.eu/corruption-ukraine>>.

- Havlik, Peter (2008). Belarus Between Russia and the European Union – Some Reflections on Belarus’ “Economic Miracle” and Future Prospects [online]. Landesverteidigungsakademie [viitattu 3.1.2016]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:http://www.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/3_belarus_between_russia_and_eu_havlik_22.pdf>.
- Hindley, Brian (2008). Kazakhstan and the World Economy: An assessment of Kazakhstan’s trade policy and pending accession to the WTO [online]. *Jan Tumlir Policy Essays* 1/2008 [viitattu 6.1.2016]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:<http://www.ecipe.org/app/uploads/2014/12/kazakhstan-and-the-world-economy-an-assessment-of-kazakhstan2019s-trade-policy-and-pending-accession-to-the-wto.pdf>>.
- Jain, Arvind K. (2001). Corruption: A review. *Journal of Economic Surveys* 15:1, 71-121
- Kisunko, G. (1996). Economic Crime in Russia. Transition: *A World Bank Newsletter* 7, 13-16.
- Klitgaard, Robert E. (1988). *Controlling Corruption*. Berkeley: University of California Press.
- Lahtonen, Reijo (2014). Korruptio ja kartelli – 10 vuotta sitten. [online]. [viitattu 28.10.2015] Saatavana World Wide Webistä: <URL:<http://reijolahtonen.com/2014/06/01/korruptio-ja-kartelli-10-vuotta-sitten/>>.
- Leff, Nathaniel (1964). Economic Development Through Bureaucratic Corruption. *American Behavioral Scientist* 8:2, 8-14.

- Levin, Mark & Satarov, Georgy (2000). Corruption and institutions in Russia. *European Journal of Political Economy* 16, 113-132.
- MacMullen, Ramsay (1988). *Corruption and the decline of Rome*. New Haven: Yale University Press.
- Mauro, Paolo (1995). Corruption and Growth. *The Quarterly Journal of Economics* 110:3, 681-712.
- Mauro, Paolo (1996). The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure. *IMF Working Paper* 96, 1-28.
- Neild, Robert (2002). *Public corruption : the dark side of social evolution*. London: Anthem.
- OECD (2014). Issues paper on corruption and economic growth. [online]. [viitattu 1.11.2015] Saatavana World Wide Webistä:
<URL:<http://www.oecd.org/g20/topics/anti-corruption/Issue-Paper-Corruption-and-Economic-Growth.pdf>>.
- OECD (2015). OECD Economic Surveys Latvia [online]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://www.oecd.org/eo/surveys/Overview_Latvia_2015_Eng.pdf>.
- Persson, Anna & Rothstein, Bo & Teorell, Jan (2012). Why Anticorruption Reforms Fail – Systemic Corruption as a Collective Action Problem. *Governance: An International Journal of Policy* 26:3, 449-471.
- Phongpaicht, Pasuk & Piriyanangsan, Sungsidh (1994). *Corruption and Democracy in Thailand*. Bangkok: Political Economy Centre.

- Pikulik, Alexei & Melyantsou, Dzianis (2013). Belarus [online] *Nations in Transit 2012* [viitattu 28.12.2015]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:https://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Belarus_final.pdf>.
- Ross, Märten (2014). Viron talouden rakennemuutospaineet [online]. *Talous & Yhteiskunta* 4/2014 [siteerattu 15.12.2015]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:<http://www.labour.fi/ty/tylehti/ty/ty42014/pdf/ty42014Ross.pdf>>.
- Runde, Daniel F. & Hameed, Sadika & Magpile, Jeremiah (2014). The Costs of Corruption. [online]. Washington: Rowman & Littlefield, 2014 [viitattu 28.2.2015]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://csis.org/files/publication/140204_Hameed_CostsOfCorruption_Web.pdf>.
- Russell, Martin (2015). The Russian economy – Will Russia ever catch up? [online]. European Parliamentary Research Service [viitattu 2.1.2016]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/551320/EPRS_IDA%282015%29551320_EN.pdf>.
- Rusu, Alexandru (2010). A Diagnosis of Corruption in Latvia [online]. *ERCAS Working Paper* 9 [viitattu 30.12.2015]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:<http://www.againstcorruption.eu/wp-content/uploads/2012/09/WP-9-Diagnosis-of-Corruption-in-Latvia-new.pdf>>.
- Satpayev, Dossym (2014). Corruption in Kazakhstan and the Quality of Governance [online]. *IDE Discussion Paper* 475 [viitattu 1.1.2016]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:<http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Dp/pdf/475.pdf>>.

- Shleifer, Andrei & Vishny, Robert W. (1993). Corruption. *The Quarterly Journal of Economics* 108:3, 599-617.
- Sutela, Pekka (2012). The Underachiever: Ukraine's Economy Since 1991 [online]. Carnegie Endowment for International Peace [viitattu 4.1.2016]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:<http://carnegieendowment.org/2012/03/09/underachiever-ukraine-s-economy-since-1991#>>.
- Sööt, Mari-Liis (2012). Anti-Corruption Strategy 2013-2020. [online]. [viitattu 18.12.2015]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:http://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/estonian_anti-corruption_strategy_2013-2020.pdf>.
- Sööt, Mari-Liis & Vajakas, Kärt (2011). Corruption in Estonia: a survey of three target groups, 2010. *Korruptsioon Eestis 2010: kolme sihtrühma uuring*, 60-66.
- Transparency International (2015). Corruption Perceptions Index: In Detail. [online]. [viitattu 12.1.2016] Saatavana World Wide Webistä: <URL:<http://www.transparency.org/gcb2013>>.
- Varese, Federico (1997). The Transition to the Market and Corruption in Post-socialist Russia. *Political Studies* 45:3, 579-596.
- Wilson, Ronald C. (1989). *Ancient republicanism: its struggle for liberty against corruption*. New York: P. Lang.

WTO (2015). Accessions Kazakstan [online]. The World Trade Organization [viitattu 5.1.2016]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/a1_kazakhstan_e.htm>.

Yle Uutiset (2008 b). Kalli paljasti suurimmat rahoittajansa ja aikoo palauttaa rahat. [online]. Kotimaa. [viitattu 19.10.2015] Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://yle.fi/uutiset/suurin_osa_vaalirahoista_yha_piilossa/5837706>.

Yle Uutiset (2008 a). *Suurin osa vaalirahoista yhä piilossa*. [online]. Kotimaa [viitattu 19.10.2015] Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://yle.fi/uutiset/kalli_paljasti_suurimmat_rahottajansa_ja_aikoo_palauttaa_rahatt/5836794>.

LIITE 1

		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Keskiarvo	Muutos aikavälillä
Venäjä	Korruptioindeksi	24	24	21	23	27	27	28	24	25	23	21	22	21	24	28	28	24	4
	Korruptioindeksin muutos	1	0	-3	2	4	0	1	-4	1	-2	-2	1	-1	3	4	0	0.3	-1
	BKT:n vuosittainen kasvu-%	-5.3	6.4	10.0	5.1	4.7	7.3	7.2	6.4	8.2	8.5	5.2	-7.8	4.5	4.3	3.4	1.3	4.3	6.6
	BKT (mrd USD)**	484.8	515.8	567.4	596.3	624.6	670.1	718.2	764.0	826.3	896.8	943.9	870.1	909.3	948.0	980.3	993.5	769.3	508.7
	BKT/asukas (USD)**	3283	3504	3870	4085	4298	4633	4985	5323	5776	6280	6613	6094	6365	6631	6846	6923	5344	3640
Viro	Korruptioindeksi	57	57	57	56	56	55	60	64	67	65	66	66	65	64	64	68	62	11
	Korruptioindeksin muutos	*	0	0	-1	0	-1	5	4	3	-2	1	0	-1	-1	0	4	0.7	4
	BKT:n vuosittainen kasvu-%	6.8	-0.3	9.7	6.2	6.1	7.5	6.5	9.5	10.4	7.9	-5.3	-14.7	2.5	8.3	4.7	1.6	4.2	-5.2
	BKT (mrd USD)**	9.1	9.0	9.9	10.6	11.2	12.0	12.8	14.0	15.4	16.6	15.7	13.4	13.8	14.8	15.6	15.8	13.1	6.7
	BKT/asukas (USD)**	6544	6514	7118	7617	8131	8789	9398	10338	11468	12413	11772	10058	10329	11146	11766	11993	9712	5449
Latvia	Korruptioindeksi	27	34	34	34	37	38	40	42	47	48	50	45	43	42	49	53	41	26
	Korruptioindeksin muutos	0	7	0	0	3	1	2	2	5	1	2	-5	-2	-1	7	4	1.6	4
	BKT:n vuosittainen kasvu-%	6.3	2.2	5.3	7.2	7.2	8.6	8.9	10.2	11.6	9.8	-3.2	-14.2	-2.9	5.0	4.8	4.2	4.4	-2.1
	BKT (mrd USD)**	10.5	10.8	11.4	12.1	13.0	14.1	15.3	16.9	18.9	20.8	20.1	17.2	16.5	17.6	18.3	18.8	15.8	8.3
	BKT/asukas (USD)**	4373	4524	4815	5192	5627	6160	6747	7550	8527	9453	9209	8019	7878	8521	8973	9344	7182	4971
Valko-Venäjä	Korruptioindeksi	39	34	41	*	48	42	33	26	21	21	20	24	25	24	31	29	31	-10
	Korruptioindeksin muutos	*	-5	7	*	*	-6	-9	-7	-5	0	-1	4	1	-1	7	-2	-1.3	3
	BKT:n vuosittainen kasvu-%	8.4	3.4	5.8	4.7	5.0	7.0	11.4	9.4	10.0	8.6	10.2	0.2	7.7	5.5	1.7	1.1	6.3	-7.3
	BKT (mrd USD)**	19.2	19.9	21.0	22.0	23.1	24.8	27.6	30.2	33.2	36.1	39.8	39.8	42.9	45.3	46.1	46.6	32.4	27.4
	BKT/asukas (USD)**	1910	1982	2103	2220	2346	2529	2838	3126	3460	3775	4174	4192	4524	4784	4871	4922	3360	3012
Ukraina	Korruptioindeksi	28	26	15	21	24	23	22	26	28	27	25	22	24	23	26	25	24	-3
	Korruptioindeksin muutos	*	-2	-11	6	3	-1	-1	4	2	-1	-2	-3	2	-1	3	-1	-0.2	1
	BKT:n vuosittainen kasvu-%	-1.9	-0.2	5.9	9.2	5.2	9.4	12.1	2.7	7.3	7.9	2.3	-14.8	4.2	5.2	0.2	0	3.4	1.9
	BKT (mrd USD)**	56.3	56.2	59.5	65.0	68.4	74.8	83.9	86.1	92.4	99.7	102.0	86.9	90.6	95.3	95.5	95.5	81.8	39.1
	BKT/asukas (USD)**	1123	1132	1211	1335	1419	1565	1768	1829	1976	2144	2206	1888	1975	2085	2094	2099	1740	975
Kazakstan	Korruptioindeksi	*	23	30	27	23	24	22	26	26	21	22	27	29	27	28	26	25	3
	Korruptioindeksin muutos	*	*	7	-3	-4	1	-2	4	0	-5	1	5	2	-2	1	-2	0.2	-9
	BKT:n vuosittainen kasvu-%	-1.9	2.7	9.8	13.5	9.8	9.3	9.6	9.7	10.7	8.9	3.3	1.2	7.3	7.5	5	6	7.0	7.9
	BKT (mrd USD)**	30.9	31.8	34.9	39.6	43.5	47.5	52.1	57.1	63.2	68.9	71.1	72.0	77.2	83.0	87.2	92.4	59.5	61.5
	BKT/asukas (USD)**	2052	2128	2344	2664	2925	3187	3469	3771	4131	4447	4538	4473	4733	5015	5193	5425	3781	3373

**= perusvuosi 2005

* = puuttuva tieto